Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 7 šilingov
mesečna naročnina 25 šilingov
celoletna naročnina 250 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIX. CELOVEC, PETEK, 28. SEPTEMBER 1984 ŠTEV. 39 (2194)

Mednarodna javnost je pozorna

Mednarodni opazovalci svarijo pred postopno uvedbo apartheida na Koroškem

„Delegacija je prišla do zaključka, da jemljejo šolsko vprašanje kot povod za neresnično, Slovencem sovražno propagando z jasnimi rasističnimi podtoni. Vpričo akutne nevarnosti postopnega uvajanja politike apartheida poudarja delegacija pomembnost mednarodne pozornosti," je rečeno v tiskovni izjavi mednarodne delegacije, ki je pred kratkim obiskala južno Koroško.

Kot smo že zadnjič poročali se je desetčlanska mednarodna delegacija strokovnjakov iz Švice, Nemčije in Finske na licu mesta seznanila z manjšinskim šolstvom. Med drugim se je pogovarjala tudi s predsednikom deželnega šolskega sveta, Karlom Kircherjem, z dvornim svetnikom dr. Valentinom Inzkom in okrajnim šolskim inšpektorjem Franzem Wiegeletom.

Delegacija si je na tem obisku dobro seznanila z obstoječim šolstvom, hkrati pa tudi z načrti nemških nacionalistov za ločevanje šolarjev po narodnosti. Zato jo je — zgleda — posebno razjezilo, da jo je komentator v Kleine Zeitung „zlorabil za opravičilo aktualne manjšinske politike". Posebno je v izjavi poudarjeno, da se vodja delegacije, retoromanski župan občine Trans (Graubünden) Bartholomäus Tscharner zavaruje pred „smiselno nepravilnim podajanjem razgovora (ki ga je imel z novinarjem Kleine Zeitung), v katerem se je nedvoumno izrekel za pravice koroških Slovencev".

„Didaktično in pedagoško tudi ni mogoče utemeljiti zahtevo ‚nemškonacionalnih krogov' po ločevanju slovensko- in nemškogovorečih učencev in učiteljev" je zapisala delegacija v svojem poročilu. Da pa so res imeli pozitivno zadržanje do obstoječega skupnega dvojezičnega vzgajanja otrok na južnem Koroškem, pa je razvidno tudi iz izjave, kjer pravijo, da je „toliko bolj treba izgraditi in izboljšati" veljavni dvojezični učni model.

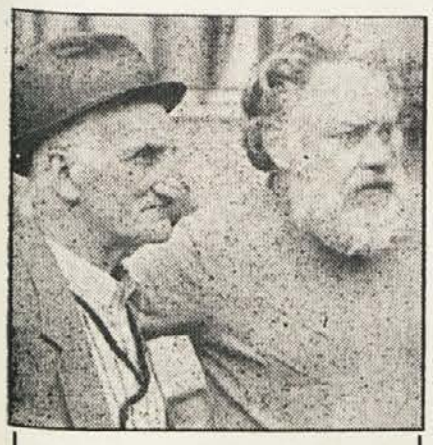

Dva člana mednarodne delegacije: vodja Bartholomäus Tscharner (levo) je protestiral proti nepravilnemu podajanju svojih izjav, Traugott Biedermann (desno), urednik vzhodnošvicarske časopisne verige „AZ", je švicarske bralce s celostranskimi nadaljevanji seznanil z vprašanjem koroških Slovencev. Hkrati posveča „AZ" (glasilo Socialistične stranke Švice) veliko pozornost zboljšanim odnosom do italijanskih, jugoslovanskih in drugih delavcev v Švici. Pred kratkim so v Švici deloma integrirali pouk za delavce iz tujine v redni pouk, kar je izzvalo tudi odpor šovinističnih „domovinskih" sil.

Navskrižja po tv-razpravi

KHD, FPÖ in deželni glavar Leopold Wagner so prišli navskriž zaradi manjšinskega šolstva. Povod je bila nedeljska televizijska razprava med voditelji treh v deželnem zboru zastopanih strank. Tam je vodja SPÖ Wagner zavrnil Haiderja in mu očital, da je FPÖ s svojim pritiskom spravila KHD tako daleč, da je začel z ljudskim glasovanjem, čeprav bi KHD imel prvotno raje le razgovore. Sedaj vsi demantirajo in dokazujejo, heimatdienstovci pa zahtevajo celo pravico soodločanja pri manjšinskem šolstvu!

Kaj se skriva za tem prerekanjem? Samo zadnja bitka za glasove pri volitvah, ali mogoče več? Naj to prerekanje pomaga zakriti soglasje vodilnih funkcionarjev strank za poslabšanje manjšinskega šolstva?

Vsekakor je Leopold Wagner v televizijski razpravi dodal v polemiki s Haiderjem še nekaj zanimivega: da je pač pri tej šolski zadevi problem mednarodna javnost. Tega se je verjetno zavedal tudi novi zunanji minister Leopold Gratz, ko je menil, da je nesprejemljivo, če odloča večina nad manjšino! Wagner pa je še dodal: „Časi niso tako dobri, kot so že bili."

Je s tem priznal, da je na Koroškem zrasla demokratična zavest, ki se upira poslabšanju? Seveda se ob takih besedah tudi sprašujemo, za koga časi niso dobri!

Ob vsej mednarodni pozornosti, ki nas budno podpira, se moramo zavedati, da se bo odločala usoda dvojezičnega šolstva na Koroškem samem. Zato se mora v demokratičnem taboru marsikaj spremeniti na boljše, da bodo časi za tiste, ki si lastijo pravico do neumnosti in ki Slovence hočejo postopoma izločiti iz javnega življenja, še slabši.

v.

OBČNI ZBOR ZVEZE SLOVENSKIH IZSELJENCEV:

Koga škof časti na Ulrichsbergu?

Občni zbor Zveze slovenskih izseljencev preteklo nedeljo v Šentprimožu, je ponovno potrdil enotnost koroških Slovencev v borbi za dosego narodnostnih pravic, zajamčenih v členu sedem avstrijske državne pogodbe, saj so prav slovenski pregnanci bili med tistimi žrtvami, ki so morale zaradi svoje narodnosti zapustiti svoje domove in več let prebiti v taboriščih v Nemčiji.

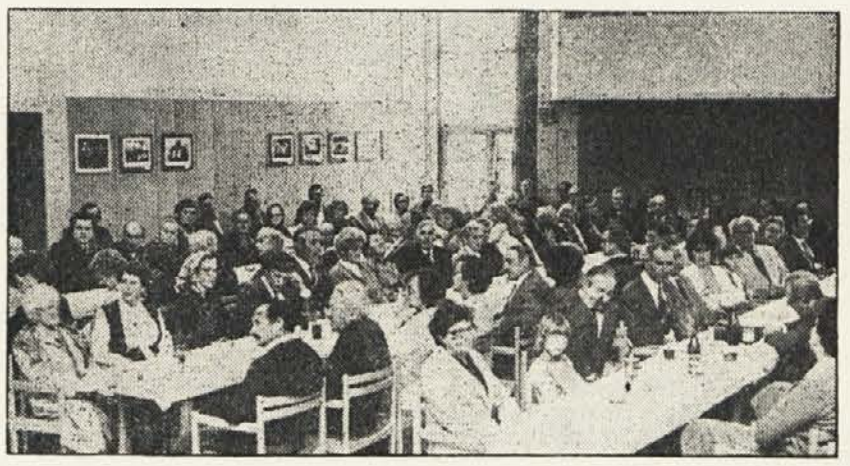

Predsednik ZSI Jože Partl je v svojem govoru orisal pot trpljenja slovenskih družin v pregnanstvu in opozoril, da bo prihodnje leto minulo že štirideset let, odkar so se vrnili iz taborišč na svoje domove. Takrat so koroški Slovenci, posebno bivši pregnanci, upali, da bo s podpisom državne pogodbe le prišlo do poravnave škode in narodnostnih pravic. Toda že takoj po podpisu, je dejal Jože Partl, so se spet pojavili protinarodni elementi, združeni v KHD-ju, in pokazalo se je, kdo je gospodar v deželi. Partl je naštel vse večje ukrepe, ki so zoževali pravice koroških Slovencev od ukinitve obveznega dvojezičnega šolstva do pred kratkim izvedenega referenduma KHD-ja, ki hoče doseči poslabšanje manjšinskega šolstva. Zato je Partl pozval, da koroški Slovenci v tej težki situaciji združijo vse sile, da bo slovenska beseda še živela na Koroškem.

Na občnem zboru je v imenu NSKS spregovoril tudi član predsedstva dipl. trg. Janko Urank, ki je sam bil žrtev fašizma in povedal, da so koroški Slovenci v teh najtežjih časih pokazali svojo odločnost za življenje, ko so se aktivno vključili v partizansko borbo in tako doprinesli k zmagi nad fašizmom. Urank je pozval Slovence na Koroškem, da pokažejo življenjsko voljo, ki se prične že v družini — starši naj svoje otroke učijo slovensko in jim tako vlivajo narodno zavest, katero jim tudi šola ne more nuditi.

Podpredsednik ZSO Ludvik Ogris je v imenu svoje organizacije med drugim naglasil, da se situacija na Koroškem, kljub prizadevanju KHD-ja, Slovence spraviti v geto, le obrača na bolje. Ogris je povedal, da bi izid referenduma pred 20 leti bil gotovo drugačen kot je bil zdaj, saj je mnogo Koroščev, zlasti mladina in inteligenca javno bila proti referendumu, česar si pred leti ne bi mogli predstavljati in prav v tem oziru lahko optimistično gledamo na našo bodočnost.

Bojan Schnabl je kot predstavnik Zveze slovenske mladine povedal, da občuti današnja slovenska mladina borbo in trpljenje bivših pregnancev, saj Slovence tudi danes, sicer na drug način spet hočejo spraviti v geto, kot so bivše pregnance v KZ in izseljeništvo. Zato je dejal, da se moramo prizadevati, da bo naša mladina še bolj aktivna.

V diskusiji pa je bivša pregnanka ostro kritizirala dejstvo, da danes lahko javno častijo bivše SS-ovce, ki so zagrešili toliko zločinov nad nedolžnim ljudstvom. Tozadevno je naslovila na škofa vprašanje: kakšni svetniki so na Ulrichsbergu, da jih hodi častit? in menila, bolje bi bilo, če bi prišel v Sele in se poklonil tamkajšnjim žrtvam fašizma. O poteku občnega zbora poročamo na 5. strani.

PREBERITE

na strani

2 Pri regionalizaciji radia ne upoštevajo slovenščine

2 Zvonovi in „Rjava koroška jesen"

3 Srečanje pevskih zborov v Železni Kapli

5 Novi predlogi načrtovanja stanovanjskega naselja

8 SAK zmagal v Selah

Ne bomo sprejeli nobenega poslabšanja šolstva

ZSO je v izjavi k deželnozborskim volitvam ugotovila, da volitve soupadajo z močno zaostritvijo narodnopolitične situacije na Koroškem, ki jo je sprožila ljudska zahteva po narodnostno ločenih šolah, ki sta jo povzročila KHD in FPÖ ob vidnem sodelovanju desnega krila ÖVP.

Kot nadstrankarska, zbirna narodnopolitična organizacija ZSO za nobeno stranko ni izdala volilnega proglasa.

Dejstvo je namreč, da ZSO vključuje v svoje vrste pripadnike različnih idejnopolitičnih taborov, ki se poleg kulturnopolitičnega dela v vrstah slovenskih kulturnih, gospodarskih in drugih društvih angažirajo tudi v tej ali oni stranki. Zato bi iz vidika ZSO zožitev narodnostne politike na zgolj strankarskopolitično in idejnopolitično jasno opredeljeno orientacijo imela za celotno narodno skupnost hude posledice.

Prav aktualna diskusija o dvojezičnem šolstvu v zadnjih mesecih in tednih je dokazala, da je pravi in edini zaveznik slovenske narodne skupnosti na Koroškem, demokratični tabor, ki ni organiziran zgolj v obliki te ali one samostojne stranke, temveč je prisoten v najširših strukturah koroškega in avstrijskega družbenega življenja.

Zato je eden izmed najvažnejših ciljev ZSO v trenutni narodnopolitični situaciji, da skuša politično širino gibanja proti ločevanju na področju dvojezičnega šolstva ohraniti in izgraditi tudi za čas po deželnozborskih volitvah.

Orientacija ZSO pred ljudsko zahtevo je bila ta, da smo s konstruktivno osveščevalnim delom (brošura Slovenskega znanstvenega inštituta, letaki, prireditve, tiskovne konference, informiranje mednarodne javnosti itd.) informirali koroško, avstrijsko in mednarodno javnost o reakcionarnih in nacistično-rasističnih namerah nemškonacionalističnih sil na Koroškem in s tem prav gotovo prispevali k temu, da iniciatorji ljudske zahteve niso dobili več podpore. Prispevali smo tudi k temu, da se je na Koroškem formirala široka fronta — preko strankarskopolitičnih meja — proti ljudski zahtevi. Tako je prišlo npr. prav na iniciativo ZSO do tiskovne konference štirinajstih mladinskih in drugih organizacij, ki so se vse po vrsti izrekle proti ljudski zahtevi.

Kljub temu, da se je vrsta organizacij, posameznikov in predvsem strokovnjakov, tako tudi univerza v Celovcu, jasno izpovedalo proti spremembi dvojezičnega šolstva v škodo slovenske narodne skupnosti, predstavniki strank že govorijo o potrebnih spremembah in o kompromisih!

Najbolj konkretno je spremembo dvojezičnega šolstva poleg FPÖ naznanila v zadnjem času še ÖVP ob tem, da je tudi deželni glavar Wagner napovedal ustrezna pogajanja za spremembo.

Glede na dejstvo, da vsi kompetentni strokovnjaki in široki sloji prebivalstva odklanjajo spremembo dvojezičnega šolstva, in da nasprotno govorijo o potrebi izboljšanja le tega, glede na dejstvo, da mednarodna javnost z začudenjem opazuje dogajanja na Koroškem in ga seveda obsoja, se čudimo, da nihče od odgovornih politikov ni povedal jasne besede, da za rasistične zahteve v Avstriji ne more biti posluha. Vse kaže v to, da se koroški politiki močno bojijo stvarne razprave problemov manjšinskega šolstva skupaj s pedagogi in prizadeto manjšino. Zato pa tembolj silijo v hitre odločitve v okviru gremijev, kjer prizadeti nimajo dostopa ne besede.

Seja deželne vlade: pričakujemo jasno besedo v prid dvojezičnega šolstva!

Deželna vlada bo danes obravnavala ljudsko zahtevo in kot piše glasilo SP „izdelala vladni predlog za deželni zbor."

Naj bo na tem mestu jasno povedano. Slovenska narodna skupnost na Koroškem ne bo sprejela nikakršnega „kompromisa", ki bi bil v resnici poslabšanje stanja na dvojezičnem šolstvu.

Slovenska narodna skupnost je v zadnjih mesecih zelo, zelo težko prenašala rasistično in šovinistično gonjo nemškonacionalističnih sil na Koroškem tako, da ima naše potrpljenje svoje meje.

V odgovornosti koroških politikov je, da danes v deželni vladi izpovedo jasno besedo proti segregaciji in sploh poslabšanju dvojezičnega šolstva.

NSKS in ZSO sta sklenila, da pripravita za državni praznik široko zborovanje zaupnikov, aktivistov in nemškogovorečih demokratov, na katerem bo slovenska narodna skupnost sklepala o nadaljnjih korakih za ohranitev in izboljšanje dvojezičnega šolstva.

dr. Marjan Sturm
poslovodeči tajnik ZSO

„Dvojezično šolstvo bi lahko postalo vzor drugim“

Tiskovna izjava udeležencev zborovanja „Psihologija in jedrsko ogrožanje“

Med 19. in 22. septembrom 1984 so se na Avstrijskem inštitutu za raziskovanje miru v Stadschlainingu (Gradiščanska) zbrali znanstveniki iz Nemčije in Avstrije. Nekaj časa so posvetili tudi trenutni razpravi o šolstvu na Koroškem in sprejeli v podporo koroških Slovencev to resolucijo:

„Kot znanstveniki, ki se ukvarjamo z raziskovanjem predsodkov in predstav o nasprotnikih, smo zaskrbljeni nad trenutnimi poskusi okrniti pravice koroških Slovencev in zožiti dvojezično šolstvo. Šolsko ločevanje in izločevanje bi otrokom manjšine zelo škodovalo. Oblikovanje identitete doraščajočih pripadnikov etnične manjšine je težaven proces, ki ga je treba — če naj poteka brez globljih ran in motenj — stalno opogumljati in pospeševati. Omejevanje jezika manjšine na vedno manj področij jemlje manjšini pogum. Sedanje dvojezično šolstvo vsebuje ugodno priliko za medkulturno sporazumevanje, ki bi vpričo izoblikovanja blokov in renesanze predsodkov po vsem svetu lahko bilo vzorno in bi lahko kazalo v bodočnost.“ (richtungsweisend).

Izjavo je podpisalo 19 znanstvenikov, med drugim: prof. dr. Klaus Horn (Universität und Sigmund-Freud-Institut), Frankfurt/Main); dr. Hans-Peter Nolting (Institut f. Pädagogische Psychologie der Universität Göttingen); Karin Tritt (Universität Konstanz); prof. dr. Welchelm Kempf (Universität Konstanz); prof. dr. Hans Werbik (Universišt Erlangen-Nürnberg, Erlangen); prof. dr. Thomas Leithäuser (Universität Bremen); dr. dipl.-psih. (univerzitetni docent) Helmut Moser (Universität Hamburg, Psychologisches Institut I), mag. Martina Sommeregger (Psychologisches Institut für Persönlichkeits- u. Organisationsentwicklung, Wien); prof. dr. Siegfried Preiser (Institut für Pädagogische Psychologie der Universität Frankfurt am Main); dr. Joachim Domnick (Universität Konstanz); dr. A. Fuchs (Ruhr-Universität Bochum); Kathrin Becker (Universität Hamburg); Wilfried Graf (Österreichisches Institut für Friedensforschung, Stadtschlaining); prof. dr. Klaus Ottomeyer, (Universität für Bildungswissenschaften, Klagenfurt/Celovec); prof. dr. Ulrich Kattmann (Universität Oldenburg).

„Življenje ni praznik“

ali kako preživeti na podeželju?

Znake, da hočejo preživeti, so dajali zadnji teden v nižjeavstrijskem Eggenburgu zastopniki kulturnih iniciativ iz obrobnih področij Avstrije, Nemčije, Francije, Švice in Italije. Hkrati pa je v Eggenburgu in okoliških krajih nastopilo 70 pesnikov, pevcev in skupin na „Festivalu ljudske in Folk-glasbe“. Svojo pozitivno usmeritev sta festival in zborovanje dobila tudi s tem, da so organizatorji vključili npr. tudi narodnostne skupnosti v Avstriji.

Predstavila se je **Kulturna zadruga** (KUGA) mladih gradiščanskih Hrvatov iz Velikega Borištofa, med nastopajočimi pa so bile tudi koroške Slovenke Micka Mischkulnik, Maja Haderlap in Marija Jurič. Micka Mischkulnik je pela o usodi koroških Slovencev, tako prikazuje v pesmi „Hanzi“ usodo nekega asimilanta, Maja Haderlap pa se je v pesniški obliki ukvarjala z identitetskimi problemi. Marija Jurič je vse udeležence festivala seznanila z aktualnimi poskusi na Koroškem izsiliti narodnostno ločitev šolarjev, medtem ko je Maja Haderlap še razložila trenutni položaj slovenskega kulturnega ustvarjalca. Večina navzočih ni in ni mogla razumeti, da nekateri na Koroškem Slovencev nimajo za obogatitev dežele.

Organizator tega 3. festivala in zborovanja je bil Avstrijski kulturni servis v sodelovanju z delovno skupnostjo „Region-Kultur“ in z Mednarodnim inštitutom za narečja (IDI).

Cela vrsta nastopajočih kulturnih ustvarjalcev, ki pojmujejo kulturo kot izraz življenja, je bila najboljši izraz za dejstvo, da trenutno raste število kulturnih iniciativ, ki so prenehale s tako imenovano tradicionalno ljudsko kulturo. S svojimi pesmimi, besedili, slikami in celo vrsto novih izraznih možnosti so nakazali, kako se lahko opeva in izraža življenje „majhnih“, zatiranih in manjšin, in vrhu tega so pokazali tudi, kako se da spodbujati h aktivnosti.

„Novi domovinski pesniki, zastopniki novega narečnega pesništva so dali ljudstvu spet njegov jezik,“ pravi Hans Haid v predstavitvi tega zborovanja in festivala in dodaja „pesniki ... skupno z kantavtorji so dali aktualni ljudski kulturi nov smisel; odkrili so ljudsko kulturo kot odporniški potencial proti uničevanju in proti ideologiji „krvi in tal“ (Blut-und-Boden-Ideologie).“

„Življenje ni praznik“, predvsem ne na podeželju — brezposelnost, odvisnost, borba za obstoj, vse to je povezano s podeželjem. Srečanje je pokazalo kako se s temi problemi soočajo kulturniki v Avstriji, Nemčiji, Švici, Franciji in Italiji. Poleg Slovencev in Hrvatov pa so na tem festivalu povedali svoje tudi Alzačani, Plattdeutscherji in Retoromani.

Tudi z zlorabljanjem pojma „domovina“ so se ukvarjali v Eggenburgu pesniki in kulturni ustvarjalci kot Peter Turrini, Bernhard C. Bünker, Narodni ansambel „Guglhupfa“, Oswald Andrae iz Nemčije, Albert Herrenknecht, skupina „Saure Gummern“ in cela vrsta drugih.

Grožnje Kukovici

„Ker obtoženi namerava dokazati resnico svojih res storjenih izjav, je smotrno, da se kazenska zadeva delegira v smislu predloga, ker politično ozračje na Koroškem ne pusti pričakovati mirnega in objektivnega razvoja kazenske zadeve.“ S temi besedami je odvetnik podpredsednika ZSO, Franca Kukovice, predlagal delegiranje kazenske zadeve na sodišče izven območja višjega deželnega sodišča Gradec. Znano je, da je do procesa prišlo, ker so se koroški vodilni politiki, deželni glavar Leopold Wagner, njegov namestnik Stefan Knafl in deželni svetnik Jörg Haider čutili užaljene, ko je Kukovica govoril o njihovi manjšinski politiki.

Kaj mora doživeti na Koroškem človek, ki se upira oblastem, najbolje lahko pove ljudskošolski ravnatelj Kukovica, ki je takoj po procesu bil tarča grozilnih pisem. Prvo je prišlo iz Podkloštra in je v spakedrani nemščini Kukovici priporočalo naj zgine s Koroške, „ker nam še nikoli ni tako dobro šlo“, imenuje ga izdajalca in ga poziva naj „gobec drži“. Štiri dni navrh pa je prišlo drugo pismo (bilo je oddano v Velikovcu), bilo je polno perverznih političnih, seksualnih,

(Dalje na 8. strani)

Stranke v boju za sredino

Opozicija se razburja: socialistična stranka si zdaj že lasti to, kar je ljudska stranka od konca druge svetovne vojne naprej imela za vojo politično domovino — politično sredino. Po besedah predsednika SP Sinowtza, socialistična stranka ni več delavska stranka, marveč stranka sredine avstrijskega političnega življenja. To, kar desetletja ni uspelo nobenemu socialističnemu strankarskemu predsedniku, namreč streti politično-ideološko ozadje avstrijske socialdemokracije, je očitno uspelo „možu človeške širine“ (Kreisky) iz Gradiščanske. Za njega ni več razrednih razlik, ne nasprotja med kapitalom in delom kakor tudi ne med delavcem in podjetnikom; po njegovih ocenah je avstrijska družba že na tolikšni stopnji razvoja, da jo je treba samo še pravilno urejevati, ne je več spremeniti.

Da to ne drži dokazuje že površen pogled v razne javno dostopne statistike. Slej ko prej obstajajo globoke razlike glede premoženja in imetja v Avstriji. Slej ko prej imamo revščino v Avstriji. Slej ko prej so v avstrijskem družbenem življenju obrobne plasti in sloji, ki nimajo nobenega vpliva na razvoj politike, na razpredelitev denarnih sredstev v pravičnejšem smislu. Slej ko prej obstajajo torej razmere, ki jih je treba spremeniti. Avstrijska socialdemokracija teh problemov ne vidi več. Trinajst let vladne oblasti jo je tako saturiralo (nasititi, zadovoljiti koga), da ji gre samo še za ohranitev oblasti, ne več za reformo družbe. V sredini je najboljše živeti.

Samo, ta sredina je dejansko že zasedena. Sinowatz je samo nekaj izustil, kar kritičen opazovalec že dalj časa vidi. Da namreč ni več ideološko-političnih diferenc med vodilnimi strankami v tej državi. Da smo v Avstriji dejansko prispeli tja, kjer Amerika že desetletja živi: da delujeta dve stranki, ki nimata več različnih svetovnopolitičnih in nazornih načel, marveč zastopata interese te ali druge močne finančne skupine, ki konec koncev odloča o volilnem izidu in vzporedno s tem o razdelitvi finančnih sredstev v te ali druge namene. Sinowatz je amerikanizacijo avstrijskega političnega življenja takorekoč povzdignil v politični program avstrijskih socialistov.

Sprememba vlade torej ni bila le taktična poteza, za ponovno pridobitev zaupanja volivcev, marveč je bila predvsem programatičnega značaja: Vranitzky kot mož „sredine“, Fröhlich-Sandner kot „žena sredine“, Gratz kot „mož sredine“, Zilk kot „mož sredine“. Finančni minister zastopa interese velekapitala, to je v kratkih dneh svojega ministrovanja že dokaj jasno izrazil, npr. s svojim glasnim razmišljanjem o razbremenitvi podjetniškega kapitala; Fröhlich-Sandner si lahko predstavlja pogovore o reformi trenutne zakonske osnove splava z zastopniki reakcionarne in ultrakonservativne platforme „rojeni za nerojene“; zunanji minister Gratz se javno zavzema za nakup popolnoma nepotrebnih vojaških letal ter za nakup v državni pogodbi prepovedanih raket. To je nova politika sredine in dejansko bo za ljudsko stranko težko najti še konservativnejših in reakcionarnejših političnih idej, da bi se lahko prodajala za še bolj „sredinsko“.

Če odgovorni politiki tarnajo o nejevolji mladine nad politiko, naj se ob tem zavedajo, da so tega sami krivi. Zakaj se bi mladinec zanimal za tako politiko, ki je ena in ista pri vseh treh v parlamentu zastopnih strankah?

Ta razvoj daje šanzo manjšim in drugim političnim organizacijam: Zeleni, Alternativci, pa tudi komunisti bodo — če pravilno reagirajo na to „amerikanizacijo“ avstrijskega političnega življenja — lažje dokazali svojo nujnost in svojo doslednost v političnih vprašanjih. Morda že pri prihodnjih državnozborskih volitvah. Kajti od etabliranih strank ni več pričakovati inovativnih idej in tako potrebnih družbenopolitičnih sprememb.

fra-ter.

Nič slovenščine na valu Ö3

Pretekli petek se je na Dobraču zbrala prva garnitura celovškega radia in še nekateri zastopniki dunajske centrale, da javnosti predstavijo novi oddajnik avstrijskega tretjega radiosporeda (Ö3).

Oddajnik ne bo pošiljal radijskih valov kot običajno horizontalno, temveč vertikalno v eter. S tem bo ta oddajnik laže sprejemljiv za antene na avtomobilih in ga bo možno bolje sprejemati v dolinah koroških gorovij. Oddaje bodo ostale v glavnem iste, vmes pa bodo lokalna poročila, predvsem za promet. V sobotah zvečer pa bojo oddajali na novi frekvenci 90,4 MHz priljubljeni magazin hokeja na ledu (Kärntner Eishockeymagazin).

Na vprašanje, ali mislijo preko tega oddajnika poslati prej ali slej tudi kako slovensko besedo v koroške domove, se je glasil odgovor intendanta koroškega radia Felsbacha, da je glavni intendant ORF-a na Dunaju odločil, da naj so oddaje za narodne manjšine v Avstriji samo na valovih regionalnih sporedov. Torej „Ö3-Kärnten“ vendarle ne bo v takšni meri lokalno usmerjen, da bi upošteval tudi slovenskih poslušalcev.

Slovenski „radijski pirati“?

Na Koroškem čujemo iz radijskih sprejemnikov na novem valu deloma nov program. Mlado moštvo sodelavcev koroškega radia pripravlja oddaje, ki naj bi potisnile v ozadje konkurenco „radijskih piratov“ iz Kanalske doline.

Poleg tega bo konec oktobra začela veljati nova programska shema za regionalni radijski program. Kaže, da bomo slovenske oddaje celovškega radia poslušali ob bolj ugodnem času. Dolga leta smo kritizirali neugoden oddajni čas. Sedaj smo vsaj na tem področju deloma uspeli in smo zato lahko tudi zadovoljni. Ne smemo pa prezreti dejstva, da se je slovenski delež programov koroškega radia sedaj bistveno zmanjšal. Na novem valu namreč slovenska beseda nima prostora, na starem regionalnem programu pa slovenskih oddaj tudi ne bo bistveno več. Pred meseci, v pogovorih s pristojnimi pri koroškem radiu, smo predlagali postopno reformo koroškega regionalnega programa, ki bi prinesla celodneven dvojezičen program. Tega pri koroškem radiu niso hoteli. Izgleda, da bomo tudi mi morali razmišljati o slovenskih „radijskih piratih“. Kaže, da bi to bila edina pot do boljšega položaja slovenskega programa v koroškem radiu.

„pirat“

„Novo poglavje za vojaške romarje?“

Demonstracija v cesti enosmernici

„7. oktobra bodo trije zvonovi na Ulrichsbergu odprli novo poglavje evropskih srečanj“, je zadnjo nedeljo pred celovško stolnico naznanjal glavni govornik pri blagoslovitvi treh zvonov, ki bodo od sedaj naprej zvonili na tem „vojaškem romarskem kraju“. „Kameraden, wir rufen Euch“ in „Der Ulrichsberg ruft“ pa so glavna gesla, ki jih bomo slišali še v naslednjih dveh tednih.

Kajti vojaška skupnost „Ulrichsberg“, ki je včlanjena v KHD, je na izredno spreten način zrežirala spored za „novo rjavo jesen“. Pri nedeljskem žegnanju zvonov, kjer so spretno vpletli verske običaje v navidezno „nepolitičen“ domovinski obred, so razširjali svoj „Festprogramm“, ob 25-letnici združenja „Ulrichsberg“, ki marsikaj izpove o spretnosti in politični usmerjenosti organizatorjev teh proslav.

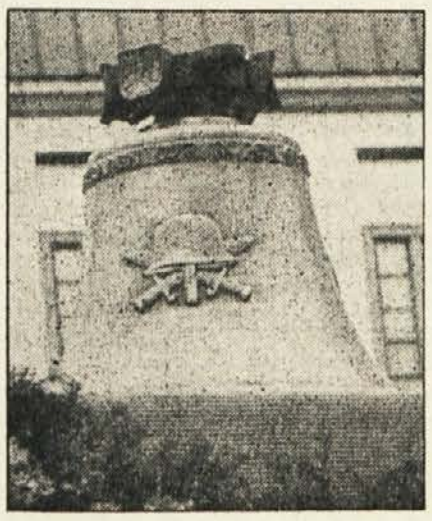

Če imajo tako miroljubne namene, zakaj na zvonu nimajo prečrtane jedrske rakete!

Seveda bi kdo lahko rekel, da je slučaj, da se ta slavnostni spored vleče skoraj čez tri tedne, ki slučajno soupada z viškom volilnega boja, da slučajno soupada z novimi napadi na dvojezično šolstvo (kot je tudi ustanovitev te organizacije bila slučajno ravno v času odpravljanja obveznega dvojezičnega šolstva), še bolj slučajno je to, da bosta najvišji cerkveni in deželni predstavnik 7. oktobra na Ulrichsbergu, seveda kratko pred 10. oktobrom, praznikom koroške netolerance.

Ker je demokratična javnost v zadnjih letih močno kritizirala te shode bivših nemških vojakov in abwehrkämpferjev, (saj so se v njihovih vrstah vedno formirali tudi pripadniki bivših SS-ovskih edinic), skušajo organizatorji teh „vojaških romanj“ danes ustvariti zelo miroljuben vtis. Če je v nedeljo poslušal kak nepoučen človek govore po blagoslovljenju zvonov, si je moral misliti, da ni med demonstracijo bivših vojakov temveč sredi kakšne mirovne manifestacije. Saj je bilo vedno slišati, da so za mir v Evropi, da naj se vojna nikoli več ne ponovi, da so bolni za shizofrenijo tisti, ki jim očitajo navdušenje za vojno itd., itd. Samo zakaj namesto čelade in dveh sabelj na tretjem zvonu niso upodobili jedrsko raketo, ki je prečrtana, zakaj namesto „Kameraden, wir rufen Euch“ niso napisali „Nie wieder Krieg“, zakaj niso zahtevali odstranitev jedrskih raket NATO v sosednji Furlaniji-Julijski krajini, zakaj, zakaj ...

Ob vseh teh demonstracijah prikritega starega duha mora demokratična javnost postati še bolj budna.

OB SREČANJU ŠTIRIH PEVSKIH ZBOROV

Manifestacija slovenske pesmi v Železni Kapli

Pesem združuje, poraja prijateljstvo in ljubezen do materine besede. Zato povsod, kjer zadoni, pri-

vabi številne poslušalce, da ji prisluhnejo, da se z njo identificirajo, izpričajo svojo kulturno pripadnost.

To posebno velja za srečanje štirih pevskih zborov, ki so pred več kot desetimi leti sklenili, da se bodo vsako leto srečali. Vendar tu ne gre za običajno pevsko srečanje, ampak srečanje pevskih zborov treh dežel — iz Slovenije, Italije in Koroške — a vseh z isto materino besedo, čeprav jih meje delijo v tri različne države. Tako je srečanje v Železni Kapli bilo spet učinkovita manifestacija enotnega slovenskega kulturnega prostora in odločnosti, gojiti slovensko pesem, ki je eden izmed najrazličnejših izrazov pripadnosti k slovenskemu narodu, hkrati pa tudi izpoved do spoštovanja kulture drugih narodov.

Koncert pevskih zborov iz Kranja, Brežic, Proseka-Kontovela in Železne Kaple, ki so se tokrat srečali že 12., je potrdil, kako je slovenska pesem živa in priljubljena, saj so številni ljubitelji iz Železne Kaple in okolice preteklo soboto napolnili telovadnico kapelške glavne šole, kamor je kot gostitelj vabilo tamošnje Slovensko prosvetno društvo „Zarja". Predsednik Miha Travnik, ki je pozdravil gostujoče zbore, občinstvo in goste, med njimi župana Albina Juvana, podžupana Silvijo Haderlap in Miha Kuharja, častnega občana Josefa Lubasa in ravnatelja šole Poldeja Zwölfa, je v svojem govoru povedal, da se v teh letih, ko so se izmenoma srečavali v Brežicah, Kranju, Prosek-Kontovelu in v Železni Kapli, niso srečavali le ljudje, spoznali so pevci tudi kraje in okolja v katerih zbori živijo. V teh krajih — predvsem v zamejstvu pri Primorcih in Koroščih — pa je povsod močno živa slovenska pesem, ki pevce, a tudi ljudstvo druži ob veselih in tudi žalostnih dogodkih — druži v nič kaj enostavnem vsakdanu, je dejal Travnik in naglasil, da ta pesem združuje tudi preko meje in menil, da so se v Železni Kapli spet zbrali sami dobri znanci — prijatelji in pevci.

Miha Travnik pa je ob tej priložnosti gostujoče pevce seznanil tudi s trenutno situacijo na Koroškem, kjer so tudi ljudje ,ki jim ni za skupnost in združevanje, taki, ki bi nas Slovence že jutri radi videli v posebnih šolah, odelkih, getih ali rezervatih — pač nekje, kjer bi bil pritisk na koroške Slovence še lažji in reševanje življenjskih problemov naše narodne skupnosti še bolj pod njihovim vplivom. Miha Travnik je povedal, da koroški Slovenci sprašujemo, ali niso doživeli že dosti pritiska in diskriminacije, ali ni bila dovolj borba v partizanih, ki je prinesla naš člen 7 državne pogodbe? In nadalje naštel vse protislovenske ukrepe, od ukinitve obveznega dvojezičnega šolstva, pogromov na dvojezične napise, štetje posebne vrste, krivični zakon o narodnostnih skupinah. Vprašal je, kje bi nas nekateri radi imeli? Tem ljudem, združenim v KHD-ju, in večnim včerajšnjikom, ki jih je v sorazmerju s prebivalstvom le malo število „kličemo Kapelčani in pevci z nocojšnje kulturne prireditve, da jim ne bo uspelo. Zato ne, ker nimamo dosti prijateljev le preko meja, ampak vsak dan več tudi v naši deželi — ljudi, ki mislijo res demokratično," je ob koncu dejal Miha Travnik, ki je posebno pozdravil nemško govoreče Kapelčane in turiste, ki so prišli na koncert.

Tako kot je predsednik „Zarje" bil deželen burnega aplavza, so udeleženci pozdravili tudi pesem sodelujočih pevskih zborov in melodije ansambla „Dobri prijatelji", ki je prišel s pevskim zborom iz Brežic. Tako je iz grl preko dvesto pevk in pevcev privrela lepa domača in tudi pesem drugih narodov. Zbori so nastopali vsak s štirimi pesmimi, zaključno pa v združenem moškem zboru, ko je sprva pel pod vodstvom zborovodij gostujočih zborov, koncert pa zaključil pod vodstvom Jožka Wrulicha s Kernjakovo Juhe pojdamo v Škufče.

Iskreni zahvali, ki jo je pevkam in pevcem izrekel Miha Travnik, so se z dolgim aplavzom pridružili tudi poslušalci, ki so z vso pozornostjo sprejeli tudi apel predsednika „Zarje", naj starši prijavijo svoje otroke k dvojezičnemu pouku, kar bo najboljši odgovor našim nasprotnikom, a tudi garant, da slovenska beseda ne bo zrinjena z naše zemlje.

Zaskrbljenost zaradi trenutne narodnopolitične situacije na Koroškem pa je prišla do izraza tudi s strani predstavnikov gostujočih zborov. Povedali so, da skrbno zasledujejo trenutni razvoj in izjavili, da koroški Slovenci v boju za svoje pravice niso sami. To je potrdil tudi pozdrav predsednika RK SZDL Franca Šetinca, ki ga je v njegovem imenu izrekel predstavnik iz Brežic.

KOROŠKA SLOVENSKA POEZIJA

Pogumno založniško dejanje

Sestavljanje antologije je vedno tvegana zadeva. Posebno pri poeziji ima subjektivni dejavnik svojo nedvomno vlogo. Toda drugače preprosto biti ne more, kajti kdo ima pri roki objektivna merila? Tako tudi Feliksu J. Bistru in Herbertu Kuhnerju ni kaj očitati, če sta se lotila izbora **Koroške slovenske poezije** in jo poleg izvirnika predstavila še v angleščini, potem pa jo izdala pri Mohorjevi založbi v Celovcu in Slavica Publishers v Ohio/ZDA.

Nabralo se je štirinajst pesnikov in pesnic, ki na Koroškem pišejo — ali so vsaj pisali — poezijo v slovenščini, in za vsakega od štirinajstih sta izdajatelja s skorajda matematično doslednostjo izbrala po pet pesmi. Izbor je poleg prevajanja v tuj jezik, kot že rečeno, gotovo kočljiva in subjektivna naloga, ta ali oni avtor bi izmed svojih gotovo izbral kake druge pesmi; toda izdajatelja take dvojezične antologije sta se gotovo morala ozirati tudi na prevedljivost posameznih pesmi.

Največje breme prevoda samega je nosil brez dvoma Herbert Kuhner (pred nedavnim se je proslavil s podobno dvojezično antologijo gradiščanskohrvatske poezije), vendar pa pomoč soprevajalcev (Pavel Apovnik, Feliks J. Bister, Janko Ferk, Maja Haderlap, Fabjan Hafner, Zdravko Inzko, Viktor Jesenik, Peter Kersche, Milena Merlak, Horst Ogris, Klaus Detlef Olof, Valentin Polanšek) najbrž ni bila nepomembna, seveda če človeka ne moti, da gre mestoma za dvojni prevod, najprej v nemščino, potlej pa šele v angleščino.

Pa povejmo še, za katere pesnike gre, in vzemimo kar generacijski vrstni red, kakršnega povzemamo po zbirki: krog odpira Milka Hartman, sledita ji Valentin Polanšek in Andrej Kokot, potlej Gustav Januš, nato pa dva avtorja, ki ju marsikdo ne pozna toliko kot pesnika, Erik Prunč in Karel Smolle, nadaljuje Stanko Wakounig, za njim France Merkač, Jani Oswald in Janko Ferk, za njimi pa tri dekleta, Olga Vouk, Jožica Čertov in Maja Haderlap, medtem ko zaključuje benjamin Fabjan Hafner.

Feliks J. Bister je v uvodu napisal kratke pesniške profile posameznih avtorjev, na kraju pa jim je dodal bibliografske podatke. Tu najdemo tudi kratki spremni besedi Michaela Guttenbrunnerja in Waltherja Nowotnyja.

„Prevodi so mostovi, ki vodijo do sporazumevanja", piše Nowotny. Za take mostove lahko seveda imamo tudi ilustracije Valentina Omana, ki je skušal pesniško izpoved avtorjev prevesti v likovni jezik, kar knjigi daje še večjo težo.

Medtem ko je vprašanje tiskarske realizacije knjige bržkone zadeva subjektivnih sodb ocenjevalca, pa kot nesporno dejstvo lahko zabeležimo, da **Koroška slovenska poezija — Carinthian Slovenian Poetry** zasluži svojo pozornost že zaradi slovenskega dela, da o prevodnem niti ne govorimo.

p.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na gledališko predstavo

AMADEUS

PETER SHAFFER

v nedeljo 14. oktobra 1984 ob 14.30 uri v mestnem gledališču v Celovcu

Gostuje Slovensko ljudsko gledališče iz Celja

Vstopnice v predprodaji v pisarni SPZ, pri krajevnih društvih, v posojilnicah, v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu in eno uro pred začetkom predstave pri blagajni v mestnem gledališču v Celovcu.

Iz gledaliških ocen predstave „Amadeus"

V zadnji številki smo poročali, da je uprizoritev igre „Amadeus", ki jo je napisal Peter Shaffer, uprizorilo pa SLG Celje (ki bo z le-to prišlo v goste v Celovec) doživela pri publiki v Sloveniji in zamejskem Trstu izredno dober sprejem. Zelo dobro pa so predstavo ocenili tudi gledališki kritiki. V informacijo bralcev, zlasti ljubiteljev odrske umetnosti, objavljamo nekaj odlomkov ocen, ki potrjujejo, da bo ob gostovanju SLG Celje šlo za enkratni kulturni dogodek, katerega bo treba sodoživeti.

„... Z neuničljivo energijo se potemtakem spravi povprečnež nad genija, da bi se maščeval božanstvu, ker ga je prikrajšalo za darove, kakršne je namenilo drugemu. Toda Salieri po Shafferjevi interpretaciji ni prikrajšan še za eno spoznanje: da namreč s fizičnim uničenjem Mozarta ni uničil njegove glasbe, ki je v naslednjih desetletjih preplavila svet, medtem ko je Salierijeva utonila v pozabo. Tako se Salierijeva tragedija akcije (zoper Mozarta) sprevrže v tragedijo osebnega poraza.

Drama „Amadeus", napisana s Salierijevega zornega kota, je hkrati ponazoritev tragedije genija v formalno zamejenih družbenih okoliščinah, v tem primeru je bil to čas Jožefa II., vendar v Shafferjevi drami dokaj skopo osvetljen, zgolj z nekaterimi oblastniškimi potezami in razmeroma odprtim posluhom za glasbo.

Celjska uprizoritev Shafferjevega „Amadeusa" je z vsemi svojimi sestavinami estetsko oblikovana ponazoritev tako s historično stvarnega kot s pomensko simboličnega vidika. To dvojnost so ustvarjalci — velike stebriščne prostore nakazujoča scena v temnejših barvnih tonih, svetli svileni kostumi dvora in poudarjena Salierijeva sivina. Predstava se od pričakovanega začetka dviga v konfliktnost in se prek slikovno domiselnih kompozicij ustavi pri impresivno podani Mozartovi smrti v podobi pieta ..."

France Vurnik

●

„... Režiser Mlakar je za njene izvajalce izbral tri zares ustrezne interprete (Janeza Bermeža kot Salierija, Zvoneta Agreža kot Mozarta in Anico Kumrovo kot Mozartovo ženo Constanze), jim v vzporednih vlogah pridružil izenačeno vrsto markantnežev (kakršni, recimo, so Pavle Jeršin, Jože Pristov, Bogomir Veras) predvsem pa upošteval dvoje nevidnih, a v tej igri prizadetega človeškega dostojanstva (bodi genialnega Mozartovega, ki se izteka v melodramo po načinu biografskih romanov, bodi Salierijevega, ki izzveneva v filozofsko podkrepljeno blasfemijo) nepreračunljivo preračunljivega Boga in božansko glasbo ..."

Jože Snoj

●

„... Tukaj je najprej zelo vsestransko upodobljeni Salieri, ki ga je Janez Bermež ustvaril kot zapleteno človeško figuro, polno odtenkov od nevoščljivosti in zlobe do zavesti o lastnih hibah in v bistvu globokega nezadovoljstva z življenjem, ki ga živi. Anica Kumer je bila Mozartova žena Constanca, zarisala jo je z ostrimi in odločnimi potezami, razvojno zanimivo od začetne plahosti h kasnejšemu hladu in trdoti. Mozarta je igral Zvon Agrež, ki je zadel predvsem igrivo in otroško plast vloge in zato njena posvalnost ne deluje tako, da bi se zaradi tega moral kdo zgražati (velja pač tista: otrokom, norcem in umetnikom je vse dovoljeno); toda tudi tista umetniško programska mu je zvenela izrazito in prepričevalno. Zanimiv je bil še Bogomir Veras kot cesar Jožef II ..."

Lojz Smasek

●

„... Bitka drame angl. avtorja, katere nosilec je malik poprečnežev Salieri, se na zunaj res bije med ustvarjalno jalovostjo in božanskim navdihom, toda njegovo poglavitno orožje udarja drugje: v spopadu med uradnim in — spontanim razumevanjem umetnosti, med moralističnim in senzualnim „branjem", med ideologijo in umetnostjo. Nevsiljiva, elegantno-ležerna predstavitev teh problemov, v komunikativno biografskem ovoju, je gotovo velika zasluga Shafferjevega teksta.

Režija Dušana Mlakarja je učinkovita toliko bolj, kolikor sledi logiki Salierijevega umetnostnega nazora; je ilustracija določene estetike, seveda s številnimi duhovitimi digresijami in zadržanim humorjem, ki umešča predsmrtno izpoved glavnega junaka v primerno distanco. Zato je to sila nespektakularen odrski dogodek, z asketsko izrabo teatralnih sredstev, ki teče skrajno racionalno in pregledno, z natančnimi dramaturškimi (dramaturg je bil Goran Schmidt) razčlenitvami. Vendar je to velika, prav v svoji komorni prezenci, impozantna predstava. Režiserju je bil v veliko pomoč prevod Branka Gradišnika, ki se ni izogibal smislu za čutno vrednost besed, prav tako lektorsko delo Nade Šumijeve. Kostume v avstrijsko reduciranem klasičnem slogu je izoblikovala Alenka Bartlova, glasbena oprema je delo Ilje Šureva ..."

Peter Kolšek

Kulturno sodelovanje v duhu mirnega sožitja

V nedeljo je bila v Treibach-Althofnu slavnostna prireditev s povorko in blagoslovitvijo narodnih noš. Te manifestacije narodnih noš se je udeležila tudi folklorna skupina SPD „Trta", ki je bila deležna še posebne pozornosti, saj je bilo tokrat prvič, da je v Treibach-Althofnu nastopala koroška slovenska kulturna skupina.

Gostovanja oziroma sodelovanja

Levo: Prijetna družabnost z domačini ● desno: novo ustanovljena skupina narodnih noš iz Treibach-Althofna

pina Slovenskega prosvetnega društva „Trta" iz Žitare vasi, ki je tam nemško govoreči javnosti predstavila slovenske koroške ljudske plese. Na to prireditev narodnih noš je vabila novo ustanovljena skupina — Trachentgruppe Treibach-Althofen, ki je v nedeljo obhajala svoje rojstvo.

V povorki, ki se je formirala pred kolodvorom, so bile zastopane številne skupine narodnih noš iz cele Koroške in celo iz Italije. V tej povorki je korakala tudi folklorna skupina SPD „Trta", ki je bila deležna še posebne pozornosti, saj je bilo tokrat prvič, da je v Treibach-Althofnu nastopala koroška slovenska kulturna skupina.

Po povorki je bila v nabito polni dvorani kulturnega doma maša z blagoslovitvijo narodnih noš „novorojenčka" — Trachtengruppe Treibach-Althofen, skupine, ki jo v glavnem predstavljajo žene s tradicionalnimi nošami tamkajšnjega kraja.

Po maši, pozdravih in čestitkah slavljencu, je sledil družabni del prireditve s petjem, recitacijami in folklornimi plesi. Naši folkloristi so se predstavili z venčkom slovenskih koroških ljudskih plesov v podjunski noši. Zbrana množica je z navdušenim ploskanjem nagradila naše plesalce. Ne pretiravamo, da je prav naša skupina žela največji aplavz, kar je prepričljiv dokaz, da je bila v tem nemško govorečem kraju dobrodošla in prijateljsko sprejeta. Prav takšen odmev je imel pozdravni govor predsednika folklorne skupine „Trta" Francija Kukovice, ki je čestital novo ustanovljeni skupini in se zahvalil za povabilo. Franci Kukovica je med drugim naglasil, da takšna notranjekoroška kulturna izmenjava ne služi samo medsebojnemu spoznavanju, temveč tudi mnogo prispeva k boljšemu medsebojnemu razumevanju. In če ima folklorna skupina „Trta" iz Žitare vasi možnost k temu nekaj prispevati, smatra to kot častno dolžnost v korist naši deloma dvojezični domovini. Prizadevanje za ohranitev starih kulturnih tradicij in kulturnih dobrin — in k tem spada tudi jezik (nemški kot tudi slovenski) — pa je v današnjem času še posebnega pomena. S temi besedami je Kukovica zaključil svoj govor in žel kot že omenjeno navdušen dolgotrajni aplavz.

Gostovanja oziroma sodelovanja na prireditvah v nemško govorečih predelih Koroške so vsekakor koristna. Nedeljska prireditev je lep primer, kako se lahko Korošci, pa čeprav različnih jezikov, med seboj razumejo in zbližajo.

Bila pa je tudi majhen prispevek k uresničitvi plemenite ideje velikega slovenskega pesnika, ko je zapel: „Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da, koder sonce hodi, prepir iz sveta bo pregnan, da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak."

Pismo bralca

Res zelo žalostno je, da je naša kulturna dobrina številka 1 vedno tarča napadov. Ker je naš slovenski jezik nekaj čudovitega in lepega, naj nasprotniki končno spoznajo, da gre tu za staro koroško tradicijo oziroma samoraslo kulturo. Na žalost pa govorijo samo politiki. Zakaj nimajo tudi otroci, ki bi se radi naučili slovenskega jezika, pravico kaj reči? Ali odrasli ne vedo, da se otrok hitro nauči jezika? Poznamo pravilo, da je jezik okno v svet!

Osebno poznam samo „pliberško narečje", vendar sem se precej slovenščine naučil pri dr. Inzku, tako da se danes lahko pogovarjam z vsemi Slovenci. Lepo bi bilo — to je moje mnenje — da sklenemo prijateljstvo z vsemi Korošci, da bo naša kultura, ki jo najdemo v vseh oblikah umetnosti, končno rodila sadove.

Ožbalt Hafner
Vidra vas 36

Veselica Gorjancev

Kakor vsako leto, tako je tudi letos spet Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci" iz Kotmare vasi priredilo tradicionalno „Veselico Gorjancev". Bila je v soboto zvečer pri Pušniku v Šentkandolfu in za ples so igrali „Fantje iz Podjune". K njihovim melodijam so se zavrteli na plesišču številni domačini kakor tudi cela vrsta gostov iz sosednjih občin. V pozdrav je zapel mešani pevski zbor „Gorjancev" pod vodstvom dirigenta Wrulicha dve pesmi in nato je predsednik društva Jozi Pack z valčkom, z županovo soprogo oficialno otvoril veselico. Poleg župana Strugerja so bili prisotni tudi podžupan Liendl ter nekateri občinski odborniki. Za polnočni vložek se je pojavila delegacija KEL s Smollejem na čelu. Dokaj atraktiven je bil tudi srečolov, saj sta med zadetki bila dva zajca in za prvo nagrado celo živa ovca!

Ob jubileju Olge Kastelic-Marjetke

Teh nekaj vrstic namenjamo bivši partizanki Marjetki, Olgi Kastelčevi, ki proslavlja 26. septembra svojo šestdesetletnico. Največ svojih partizanskih dni je preživela v Mežiški dolini, pa tudi drugače in kasneje — vsaj tako je videti, ohranja s Koroško, tostran in onstran Karavank bližnje vezi, tudi kot urednica Vestnika koroških partizanov in s svojo dejavnostjo v zgodovinskem odboru omenjene skupine.

Doma je iz revirjev, kakor so nekdaj rekali in lahko rečemo še danes krajem, kjer se je rodila in kjer se je ustavil „Bog v Trbovljah", po pripovedih pisatelja Ludvika Mrzela (1937) — tedaj v slovenskih premogovnih krajih, v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju.

Tudi na Koroško je prišla z revirsko četo, četo Savinjskega bataljona 1942. leta, potem ko je že zagorel Uršljin dom, da v njem ne bi imeli oporišča osvajalčevi vojaki. Po dolinah (v Mežiški, Podjunski, Dravski, Mislinjski, Paški, Savinjski - dolini) koroških in štajerskih so tistikrat ljudje zaznavali nočni žar na Plešivcu: Uršlji gori in se za hipec mogoče pogreli z upanjem.

V enem svojih spominskih zapisov (1978) je Marjetka povedala, da je do takrat poznala Koroško „le iz pravljic", preden je namreč s partizani prišla v kraje „kralja Matjaža".

Takrat v oktobru 1942. leta, ko je pravkar dosegla osemnajst let, je bila čisto drobcena dečva. Osvajalec ji je umoril starše in v spopadih in umikih čete, ki je krenila na Pohorje, se je izgubila v goratih pobočjih vzhodnih Karavank med strmimi slemeni in pobočji Raduhe, Olševe, Uršlje in Pece. Znašla se je pri kmetu Hedu v Koprivni, v pravcati gorsko hribovski enklavi; pravzaprav je imela še srečo v nesreči.

Sama prai, ko se spominja in razmišlja o pomenu partizanske pesmi (Vestnik, 1984), „da je bila tistikrat partizanska pesem njeno največje znanje in bogastvo ... Koroške dečve, Hedova in druga dekleta so ob večerih vse pesmi, ki sem se jih spomnila, zapisovale v zvezke. Naučile so se jih; skupaj smo jih prepevali ..."

V času ko je prišla v koroško deželo, odkoder imamo eno lepih najlepših balad „Podjam v rute, v rute, tja, čer je mraz" — naj bi pesem in petje zamrla.

Marjetka pa je tudi pozimi 1942 v taborišču koroške čete v Popli delala v partizanski tehniki, kjer so razmnoževali radijske vesti in natisnili partizanske pesmi. Še kasneje se je nekajkrat znašla pri tem delu, tako v tehniki pod Ivartnikovim čebelnjakom, ki jo je vodila v naslednjem 1943. letu.

Natisnjena sporočila pa je bilo treba spraviti med ljudi: in tako jo je pot vodila od gozdnih delavcev, drvarjev in hribovskih samin (kmetij) v vasi in trge v dolini, v Črno, Žerjav, Heleno, Mežico, Prevalje in Ravne (Guštanj), pa tudi onstran, v kapelške hribe, v Lepeno in Lobnik, Železno Kaplo in pod severno vznožje Pece tja do Pliberka. Skratka širila je protinacistično in osvobodilno odporniško misel v krajih, ki so veljali za ključ v „rajh", kakor so nacisti poimenovali nemško državo.

Ob zbiranju borcev k odporu je sodelovala sama tudi pri velikem napadu prvega koroškega bataljona na Mežico med 3. in 4. aprilom 1943, ki ga je vodil komandant Franc Pasterk-Lenart; bil je tistikrat smrtno zadet. Zasedi so kinodvorano in zaplenili orožje in drugo opremo. Pa tudi v oktobru tega leta je vkorakala na nedeljsko predpoldne v Kotlje, kjer je po maši skupaj s tovariši spregovorila na zborovanju pred cerkvijo o mladinskem delu. Prav delu med mladino so jo namenili, že na poletje je zbrala v Kotljah mladinski in pionirski odbor; mladi so raznašali tiske, predvsem pa obvestila o sovražniku. Kot mladinska sekretarka mežiškega okrožja (1944) je vodila tudi dejavnost in priprave za jugoslovanski mladinski antifašistični kongres.

To naj bi bili značilni drobci po natisnjenih zapisih v Koroškem fužinarju (1953—1978), v Vestniku koroških partizanov, v brošurici o hotuljskem taboru, kjer so zapisali nekaj sledi: B. Žolnir, P. Žavcer, Bevc-Mrdavšič in drugi. Nekaj spominskih zapisov je oskrbela tudi sama in nas potrdila z drobci iz dnevnika obiskov (1957) „onstran" v območju Železne Kaple (Vestnik koroških partizanov, 1983), kako je še dandanes neutrudljiva. Na videz skromna, komaj zaznavna, ne da bi terjala kaj več, kakor napredovanje stvari, za katero se je zavzemala že kot partizanka, za uravnano človekovo osebnost.

Veseli smo, da vztraja tudi še danes in to ji ob tistem kar ji je najbliže, ob njeni obletnici želimo tudi koroški partizanski tovariši „onstran", saj je za nas tukaj postalo vztrajanje že zdavnaj življenjsko bistvo.

Rok Arih

●

Številnim čestitkam ob njenem življenjskem jubileju se pridružuje tudi uredništvo Slovenskega vestnika.

PRIREDITVE

TINJE

SEMINAR O ARHITEKTURI IN LJUDSKI GLASBI NA KOROŠKEM

v soboto 6. in nedeljo 7. oktobra 1984 v Domu prosvete v Tinjah.
Sodelujejo: prof. dr. Tone Cevc, prof. Majda Fister, prof. Peter Fister, dr. Ludvik Druml, dr. Zmaga Kumer, Julijan Strajnar in Berte Logar.
Prireditelj: Krščanska kulturna zveza - oddelek za etnologijo.

RADIŠE

PRIJATELJSKO SREČANJE

v soboto 6. 10. 1984 ob 16. uri v kulturnem domu na Radišah.
Sodelujejo: domače kulturne skupine z Radiš, Veseli planšarji Janeza Ješinovca in Šentjernejski oktet.
Prireditelji: Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza skupno s krajevnim SPD Radiše ter člani Kluba koroških Slovencev v Ljubljani

KAPLA OB DRAVI

MLADINSKI KULTURNI FESTIVAL

mladina sreča umetnike — umetniki srečajo mladino

v nedeljo 7. 10. 1984 ob 14. uri na skednju v Kapli ob Dravi.
Prireditelj: Krščanska kulturna zveza in Katoliška mladina

LOČE

ROŽENVENSKO SREČANJE

v nedeljo 7. 10. 1984 v Ločah ob Baškem jezeru.

Spored:

13.30 molitev rožnega venca
14.00 maša — nato srečanje
Prireditelj: Referat za žene pri Katoliškem delovnem odboru

POUK SLOVENŠČINE ZA OSNOVNOŠOLCE V CELOVCU

Društvo „Naš otrok" v Celovcu sporoča, da bosta učiteljica Rezika **Iskra** in učitelj Danilo **Prušnik** od 4. oktobra 1984 naprej ob četrtkih (od 16.00 do 18.00 ure) spet vodila pouk slovenščine za osnovnošolske otroke v prostorih otroškega vrtca „Naš otrok" v Celovcu, 10.-Oktober-Straße 25.

Starši, koristite to možnost in prijavite svoje otroke k prostovoljnemu pouku slovenščine!

ŠOLANJE ZA VODITELJE OTROŠKIH SKUPIN

od petka 12. 10. ob 18. uri do nedelje 14. 10. 1984 do 18. ure.
Vabljeni so vsi mladinci, ki so že 16 let in bi radi delali z otroci in vsi tisti, ki še niso bili nikdar na šolanju.
Prijave sprejema: Katoliška otroška mladina, Viktringer Ring 26, 9020 Celovec, tel. 0 42 22 - 51 11 66

PLIBERK

PREDSTAVITEV IN RAZSTAVA idejnega načrta Karla Vouka „Naselje libuško polje"

v nedeljo 7. 10. 1984 ob 11. uri v kletni dvorani Posojilnice Pliberk.
Prireditelj: Iniciativni odbor za „Naselje libuško polje"

IZLET

Poldanšnja špica (2087 m) v Zahodnih Julijskih Alpah

v nedeljo 30. septembra 1984. Odhod ob 6. uri zjutraj izpred gostilne Podgrad v Šentjakobu v Rožu.

Najkasneje do 15. ure smo spet doma, da se lahko udeležimo volitev. Tudi Poldanšnja špica spada v družino Poti prijateljstva.

Nameravani izlet na Säuleck zaradi preobilice snega odpade.

Prireditelj: Slovensko planinsko društvo Celovec

Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza vabita na

ZBOROVODSKI TEČAJ

v soboto 6. oktobra 1984 ob 15.30 uri v društveni sobi v Bilčovsu. Seminar bosta vodila prof. Jožko Kovačič in prof. Janez Kampuš.

Zborovodje in interesenti za zborovodstvo

prisrčno vabljeni!

Menjava denarja

Stanje v četrtek 27. septembra 1984

Za 100 **dinarjev** dobite	10.00 šil.
Za 100 **dinarjev** plačate	12.00 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.09 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.18 šil.
Za 100 **mark** dobite	693.00 šil.
Za 100 **mark** plačate	709.30 šil.

Cepljenje - informacije v lekarnah

Sedaj je čas za cepljenje proti gripi. Ta bolezen ima lahko nevarne posledice — pljučnico, vnetje možganov, vnetje srčne mišice in sploh težave s srcem. Avstrijska zdravniška zbornica in zbornica za lekarnarje sta dali pobudo za akcijo „Zaščitno cepljenje proti gripi 1984". V vseh lekarnah dobite v zvezi s to akcijo informativne brošurice. Kot že omenjeno je prav sedaj v jeseni najbolj ugoden čas za zaščitno cepljenje proti gripi, to predvsem zaradi tega, ker takšna zaščita proti gripi traja tja do prihodnje jeseni.

Poleg omenjene brošurice prejmete v lekarnah tudi majhen zvešček imenovan „Österreichischer Impfplan" (Avstrijski načrt za cepljenje), v katerem najdete informacije, v katerm letu starosti, v katerih letnih časih in proti katerim boleznim se je treba cepiti.

Priskrbite si torej informacije pri lekarnah, ki so vam tozadevno vedno na uslugo.

Spomin na leta trpljenja v pregnanstvu

Redni občni zbor Zveze slovenskih izseljencev je tudi tokrat ponovno potrdil, da koroški pregnanci niso pozabili tistih usodnih dni, ko jih je okupator pregnal z rodne grude v tuji nemški svet, jih ponižal v številke in delovno silo v korist nemškega nadčloveka. Toda kljub trpljenju slovenski pregnanci niso zgubili upanja v zmago pravice in vrnitev v domovino. To upanje jim je dajalo pogum, ki jih je družil v dolgih letih pregnanstva, da so naposled le dočakali svobodo in vrnitev v domovino. Toda mnogi se niso več vrnili, preživeli pa so se kljub zmagi nad nacistično strahovlado morali boriti za popravo škode, ki so jo utrpeli zaradi zločina, storjenega nad njihovimi družinami. Zato so se po vrnitvi združili v Zvezi slovenskih izseljencev, in se odtlej letno zbirajo na občnih zborih in obujajo spomine na dni trpljenja v pregnanstvu.

Tako je preteklo nedeljo bilo tudi v kulturnem domu v Šentprimožu, kjer se je zbralo mnogo bivših pregnancev, njihovih otrok in prijateljev, da na občnem zboru izrazijo svojo pripadnost slovenski narodni družini in opozorijo, da krivica, ki se godi bivšim pregnancem in celotni narodni skupnosti, ni v soglasju s trpljenjem in borbo, ki so jo koroški Slovenci doprinesli v boju za svobodno Avstrijo. To je bilo povedano v predsedniškem poročilu in v sledeči diskusiji.

Na občnem zboru ZSI so izvedli tudi komemoracijo s katero so se poklonili spominu umrlih članov. Komemoracijo je izvedel podpredsednik Franci Černut, ki je med drugim dejal: „Na teh naših srečanjih pa moramo tudi ugotavljati, da se hitro redčijo vrste nekdanjih pregnancev. Zato vsako leto čutimo za častno dolžnost, da se še posebej spomnimo vseh tistih nekdanjih sotrpinov, ki so z nami delili usodo pregnanstva, pa jih danes ni več v naših vrstah. Spominjamo se tistih, ki smo jih za vedno izgubili že v izseljeništvu; njihovi grobovi so daleč v tuji deželi, toda spomin nanje nam je ostal živ. In spominjamo se čedalje večjega števila vseh onih, ki so se po letih pregnanstva sicer vrnili z nami domov, a smo od njih jemali slovo na pokopališčih naše zemlje."

Zbrano članstvo je zadostilo tudi obvezi, da izvoli nov odbor, pa je soglasno izreklo zaupanje dosedanjemu odboru, ki ga vodi predsednik Jožko Partl (naš posnetek ga prikazuje skupno s podpredsednikom Francem Černutom in tajnikom Radom Janežičem). Kot običajno, je občni zbor bil povezan s kratkim kulturnim sporedom, ki ga je prispeval mešani pevski zbor SPD „Danica". Pod vodstvom Hanzija Kežarja je zbor ubrano zapel nekaj slovenskih koroških narodnih in umetnih pesmi, ki so pri udeležencih občnega zbora našle prisrčen sprejem, saj je v pregnanstvu bila prav pesem, s katero so si sotrpini lajšali gorje in krepili upanje na vrnitev v domovino.

Po uradnem delu občnega zbora so se udeleženci še zadržali v prijateljskem pogovoru in obujali spomine na čas pregnanstva. Za dobro počutje udeležencev so skrbeli prosvetaši SPD „Danica", katerim je predsednik Partl izrekel prisrčno zahvalo.

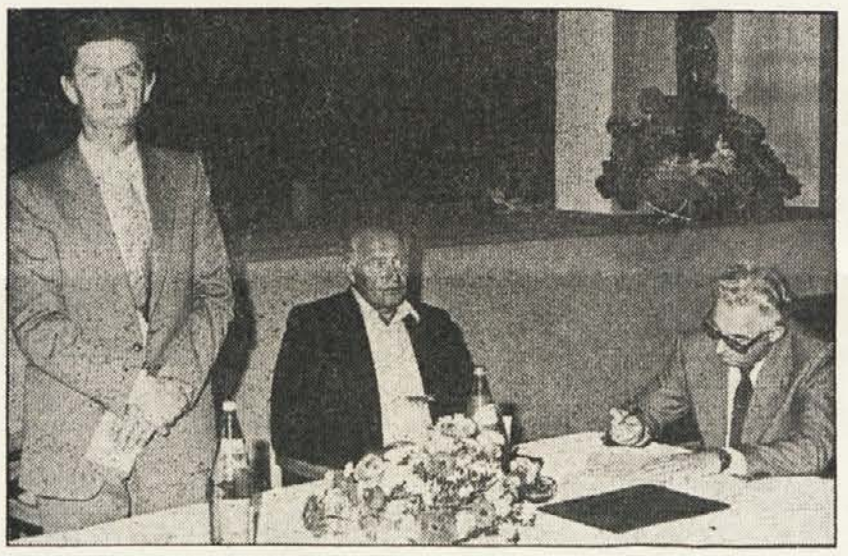

Predsednik Zveze slovenskih izseljencev Jožko Partl je na občnem zboru podal poročilo, podpredsednik Franci Černut je izvedel komemoracijo, tajnik Rado Janežič pa je skrbel za izvedbo zapisnika. Vsi trije so skupno z ostalimi odborniki ponovno bili izvoljeni in s tem poverjeni, da stojijo na čelu Zveze slovenskih izseljencev.

Miha Kap — petdesetletnik

Miha Kap, po domače Količ na Zgornjih Žamanjah, je pred kratkim slavil svoj petdeseti življenjski jubilej. To je bila tudi priložnost, da so se na njegovem domu zglasili prosvetaši SPD „Vinko Poljanec" in mu s pesmijo izrazili svoje čestitke.

Kot znano, je Miha Kap vsestranski narodni delavec, saj je že od mladih let aktiven na raznih področjih, zlasti kot pevec v domačem pevskem zboru. Miha Kap pa ni le dober tenorist, ampak tudi odličen igralec. Vedno spet ga občudujemo v raznih karakternih vlogah na odru sosednjega društva, zaradi velikega talenta pa je sodeloval tudi v filmih RTV Ljubljana.

Miha Kap je tudi organizator, zato mu je pred leti članstvo domačega društva zaupalo mesto predsednika SPD „Vinko Poljanec".

Miha Kap je priljubljen tudi med sosedi in preko domačega kraja. Odlikuje ga njegova odkritost in odločna prizadevnost v korist naše narodne skupnosti.

Mihi Kapu želimo še mnogo uspešnih ustvarjalnih let!

KAREL VOUK, rojen 1958 v Dobrli vasi, maturant Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, študira arhitekturo na Akademiji za likovno umetnost na Dunaju. Udejstvuje se tudi kot slikar; razstavljal je na Dunaju, v Celovcu in v Vuzenici in ilustriral več knjig.

Koliko znamo slovensko?

Seminarske vaje za pravilno in lepšo slovenščino pod vodstvom prof. Janeza Gradišnika in prof. Janka Messnerja v soboto, dne 6. oktobra 1984 v Mladinskem domu, Mikschalle 4, v Celovcu.

PROGRAM

Soboto dopoldne 9.00 — 12.30

— uporabno spisje s posebnim ozirom na pravopis (dopis, prošnja, pritožba, potrdilo idr.)

— bralne vaje s posebnim ozirom na pravorečje

Popoldne 14.30 — 18.30

— Slovenska slovnica in stil, korigiranje vprašljivih besedil, člankov in glos iz Slovenskega vestnika, Našega tednika, Nedelje, Kladiva in Dela.

Gradiva in papirja za seminar bo dovolj, s seboj prinesi samo pero in veliko dobre volje! Udeleženci lahko prinesejo s seboj tudi kak svoj tekst v kritičen pretres!

Vabimo nameščence, funkcionarje, kulturne delavce in novinarje v vseh slovenskih organizacijah!

Slovenska prosvetna zveza
v Celovcu

Društvo slovenskih pisateljev
Avstrije

Pozor, hud pes!

(Kako gradimo nova vaška naselja)

Gradnja stanovanjske hiše pomeni za večino ljudi veliko odločitev. Povprečen občan si le enkrat v življenju naloži tako veliko skrb. Zato je razumljivo, da se pri načrtovanju oklepa tradicionalnih, že neštetokrat preizkušenih vzorcev. Pa tudi oblasti, ki so pristojne za prostorsko načrtovanje, namembo zemljišč, zazidalne načrte in gradbena dovoljenja, ne spodbujajo ravno k novim idejam in rešitvam. Togo predpisujejo način zazidave in gradnje, od velikosti parcel do smeri slemena, naklona strehe in barve strešne opeke. V naših krajih se pri gradnji stanovanjskih hiš še vedno „ograjujemo" od sosedov: sredi stavbenega zemljišča postavimo hišo, ob mejah pa zgradimo okrog in okrog čim bolj masiven plot, kot da bi hoteli reči: to je moj svet, ne hodite blizu! Zoper to mišljenje in prakso moremo navesti vrsto ugovorov:

- Tudi v naših krajih bomo morali začeti bolj varčno ravnati z zemljišči. Stavbna zemljišča, ki merijo tisoč kvadratnih metrov in več, so luksuz, ki si ga ne bomo mogli privoščiti v nedogled.
- Odprti (ekstenzivni) način zazidave povzroča sorazmerno velike stroške za ureditev infrastrukture (dovozne poti, priključitev na elektriko, vodovod, odvajanje odplake, odvažanje smeti itd.).
- S plotom ograjene hiše ne spodbujajo k osebnim stikom med sosedi.
- Otroci se morejo igrati le na domačem vrtu ali se potepajo daleč od hiše, ker se sosed boji za svojo „angleško" zelenico.

Jasno je, da odgovor na to kritiko odprte zazidave za razmere na podeželju ne more biti skrajna zgostitev zazidave, kakršno vidimo v mestih in predmestnih naseljih.

Pač pa je možno rešiti nakazane probleme s takoimenovano strnjeno pritlično (ali enonadstropno) zazidavo (verdichteter Flachbau). Bistvo strnjene zazidave je v tem, da strnimo individualne stanovanjske hiše na manjši površini, kar pa ne izključuje, da damo vsaki hiši dovolj prostora za ureditev izključno zasebnega, intimnega vrta. Tisti del zemljišča, ki ga prihranimo s strnitvijo zazidave, pa uporabljajo stanovalci naselja skupno. Tu je mogoče urediti otroško igrišče, stavbo za skupno centralno ogrevanje naselja (na primer z odpadki bližnje žage), skupno pralnico itd.

Strnjena zazidava pusti vsakemu lastniku hiše vse možnosti za individualno oblikovanje tlorisa in umik v zasebnost, hkrati pa močno pospešuje zavest skupnosti in povezanosti prebivalcev naselja. Demokratično upravljanje skupnih naprav utrjuje zavest skupnosti, uspehi take skupnosti pa lahko rodijo iniciative za solidarno reševanje tudi drugih zadev na vasi in v občini.

Da predstavimo zamisel takega naselja in možnosti realizacije na našem podeželju, je pripravil Karel VOUK, študent arhitekture na dunajski Akademiji za likovno umetnost, RAZSTAVO, ki bo ob prikazu drugod že uresničenih primerov ponazorila možnosti realizacije te zamisli pri nas.

Otvoritev razstave in predstavitev idejnega načrta „Naselje libuško polje" bo v NEDELJO, DNE 7. OKTORA 1984 OB 11. URI v kletni dvorani POSOJILNICE PLIBERK.

Dr. Pavel Apovnik

JANKO MESSNER

Koliko znamo še slovensko?

Jezikovni pogovori v Radiu Celovec

32

Oglejva si danes najprej dva prislova "naproti" in "nasproti". Beri prosim:

„Hirošimski štafeti bomo šli 'nasproti' do železniške postaje."

— Misliš, da je napovedovalec programa v tem listu to prav povedal?

— Ne vem zanesljivo, verjetno ne, drugače ga zdaj ne bi preiskovala.

— To je, vidiš, logičen odgovor.

Nemški "entgegen gehen" je po naše naproti iti, v ljudskem jeziku: sem mu pa prueti šev, pa ne 'sprueti'. Torej prisluhnimo človeku na vasi, dokler to vas še imamo! Glasoval je proti ali nasproti? Kaj misliš?

— Prav je: Glasoval je proti, kakor tudi pravimo: "Jaz sem proti!" In kaj pomeni "sproti"?

— Sproti pomeni vsakokrat takoj, za vsak posamezni primer, mimogrede. Postavim: sproti plačuje, sproti vse zapije, vse sproti pozabi, ipd. Ampak naju tu zanimata naproti in nasproti. Ta raba nikakor ni preprosta. Naproti se v današnji knjižni slovenščini uporablja tedaj, ko nekam prihajamo, tam pa naš prihod nekdo pričakuje in nam skrajša pot s tem, da ‚pride pred nas' — nam pride kos poti naproti. Izraz lahko uporabimo tudi v prenesenem pomenu: "Profesor mi je prišel pri tem naproti" — mi je pomagal, skušal pomagati, da bi mu dobro odgovoril.

Naproti ima torej nekaj prijateljskega, dobro hotečega, zlasti pa: nekdo zavestno prihaja proti nam. Ljudje (ali tudi kaj drugega) pa nam prihajajo bliže še na razne načine: čisto naključno, ali pa neprijazno in celo s sovražnimi nameni. V vseh takih primerih uporabljamo nasproti. Nekaj zgledov: „Šli smo po dolini, pa so nam prišli nasproti trije fantje" — nič niso vedeli za nas, prišli so pač. — "Nismo se še uredili, naši tekmeci pa so se nam že postavili nasproti," In še hujše: "Z ene strani je prišla kmečka vojska, z druge so ji pridirjali nasproti vitezi." (Prim. samostalnik: nasprotnik = Gegner!) Ni pa treba, da se ravno premikamo, tudi ko sedimo ali stojimo, bomo večkrat uporabili nasproti, ki potem ustreza nemškemu "gegenüber" ali francoskemu — v Slovenskem pravopisu prepovedanemu — 'vizavi'. „Moj 'vizavi' je bil mlad dolgolasec" — je po slovensko: meni nasproti je sedel dolgolasec. Pri tem pa je treba vedeti tudi to, da ima 'nasproti' lahko vlogo prislova in predloga: najprej zgleda za prislovno rabo: bil je očetu nasproti — pomeni, da je bil proti očetu, postavili smo se jim nasproti — pomeni, da smo nasršeni, sovražni. Lahko pa je vse zelo normalno, če komu sedimo ali stojimo nasproti, kakor sva že rekla.

Kot predlog pa je ta "nasproti" takšenle: Sedel sem nasproti njega, sedel sem njemu nasproti. Oboje je prav — rodilnik in dajalnik!

— Pa si vendarle nekaj obrnil — zdaj stoji "nasproti" spredaj, zdaj zadaj! Kako to?

— Dobro si poslušala. Če rabimo predlog z rodilnikom, se pravi z 2. sklonom, stoji pred zaimkom ali samostalnikom, če pa rabimo dajalnik, postavimo predlog "nasproti" zadaj! Še kak zgled, da bo najinim poslušalcem razlika čisto jasna. Jaz ti bom zglede povedal po nemško, ti jih boš pa prevedla, če hočeš!

— Prav.

Torej: Gegenüber dem Haus? — Nasproti hiše ali pa hiši nasproti. Herr Jessenitschnigg saß mir vis-à-vis — gospod Jeseničnik je sedel nasproti mene ali pa je sedel meni nasproti. — Pridna. — Ali pa obrnem: Sedela sem nasproti Čabušnika, ali pa Čabušniku nasproti.

— Tudi velja, hvala. No, pa za konec še tale zgled: Naš tednik je nasproti KTZ? Kaj je to po nemško? — Naš tednik ist "gegen" die KTZ. Ne gre tudi "gegenüber"?

— Že, če bi se dal ta časopis sklanjati. To nič ne de, pomeni torej lahko oboje. Na našo slovensko žalost.

Beri, prosim, zdaj še ta zgled iz enega naših tednikov:

— „Predvsem šola naj bi bila 'zadolžena' za to nalogo."

'Zadolžiti koga za kaj' je po Slovenskem pravopisu prepovedano. Pravilno se temu reče: naložiti komu kaj, da kaj naredi... Tako je, vidiš. In kako bi potem rekla pravilno slovensko: "Marija je kot tajnica našega kluba 'zadolžena' s pripravami za sestanek?

— Morda: Marija je kot tajnica zavezana za pripravo? — Da, ali pa: ima nalogo, pripraviti . . .

Viš, tako hitro se časnikarji nalezejo takih uši . . .

— Kaj pa to, če rečem: obvezala sem se, da pripravim sestanek?

— To je v redu. Pismeno se je obvezal pomagati pri zidavi Peršmanovega muzeja. Zdaj je obvezan pomagati. Sicer pa imava tu še eno cvetko, ki si jo morava ogledati. Preberi, prosim:

— " 'Podvzeli' bomo potrebne korake, da bo svet slišal, kakšna je naša enakopravnost."

— Da, in kaj misliš, je tu narobe?

— Verjetno glagol "podvzeti" — nemški "unternehmen"!

— Uganila si, vidim, da si brusiš posluh za takšne nemčizme! Potreben korak narediš, pa je, drugače, če ga pod-vzameš, si lahko še noge polomiš. In če sva že pri koraku: tudi na vsakem koraku se ne reče, temveč na vsak korak ali pa ob vsakem koraku, pa iti v korak z velikimi dogodki — Schritt halten. Tudi v korak stopati — im Gleichschritt gehen — bi si bilo treba zapomniti. Je pač križ s temi koraki — dandanes, ko se ljudje tako zmešano radi vozimo v teh svojih smrdečih škatlah.

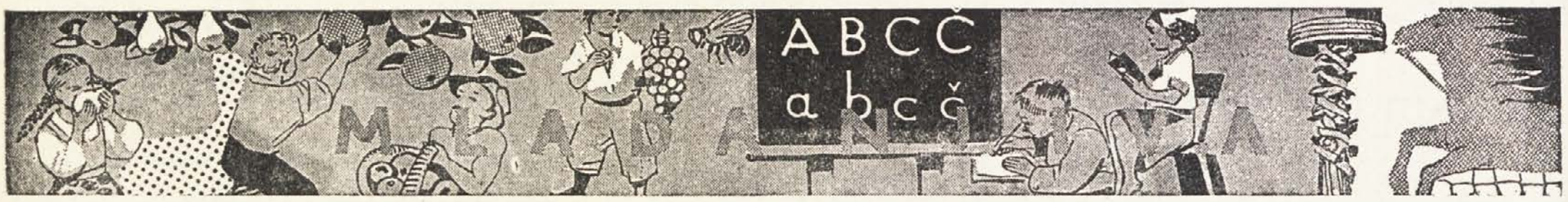

Žoga je okrogla

Sonce je bilo že visoko, a Mišjakov Julček se je še podil z lepo pisano žogo po domačem dvorišču. Podaril mu jo je stric Jule, ki se je kaj rad postavil, da je bil njega dni imeniten nogometaš. Če pa ga je Julček povpraševal, kje je njegovo moštvo zmagovalo, je le nekaj zamrmral. Julčku vendar ni in ni šlo v glavo,, kje bi se le bil stric Jule podil za nogometno žogo, če pa je, kot je slišal doma, vso svojo mladost preživel na kmetiji v dolini. Stric je bil videti tršat, skoro suhljat in njegova hoja je bila vedno malce okorna in prav nič gibčen ni bil videti. O vsem tem je Mišjakov Julček razmišljal le kratek čas. Zakaj bi si le belil glavo. Imel je žogo in z njo se je s psom podil po dvorišču.

Tistega sončnega dopoldne je na ograji sedel sosedov Rokec in zavzet opazoval Julčkovo poigravanje z žogo. Tako lepe žoge res še ni videl. Kaj bi se le pes podil za žogo, saj vendarle ne zna brcati, je sodil Rokec in poklical Julčka. Brž sta bila dogovorjena. Preselila sta se na sosedovo dvorišče in že je pisana žoga veselo poskakovala zdaj sem zdaj tja. Kdaj pa kdaj je prav grozeče poletela mimo kuhinjskega okna.

Sosed je nekaj časa prav namrščen stal na hišnem pragu. Ko ga je žoga skoro oplazila po obrazu, je požugal Mišjakovemu Julčku. Zavpil je:

„Hej, nepridiprava, vse šipe mi bosta razbila na oknih! Pojdita se poditi na travnik za hišo."

Sosed že tako in tako ni bil kaj preveč prijazen možak. Kaj rad je zdaj tega zdaj onega vaškega paglavca, kot je imel navado reči otrokom, potegnil za ušesa. In njegove močne roke niso bile prav nič nežne.

Julček je bolščal v njega. Dozdevalo se mu je, da so ga zaskelela ušesa. Ko se je sosed odpravljal v hišo, je skomignil z rameni in dejal Rokcu:

„Ti, še brcnem jo, pa jo ujemi. Potem pojdeva na travnik."

Zaletel se je in brcnil žogo tako, kot je menda njega dni znal njegov stric, in že je kot blisk skočil Rokec, da bi jo ujel. Le malce prekratek je bil in že je zažvenketalo kuhinjsko okno. Julček je izbuljil oči in otrpnil. Žoga se je odbila in priletela nazaj. Mišjakov Julček pa je videl le še dolge sosedove roke, ki so Rokca neusmiljeno vlekle v hišo, kjer ga je čakala leskovka. Rgečica je butnila Julčku v obraz. Do dna srca se mu je Rokec zasmilil. Opogumil se je.

„Sosed, Rokec ni prav nič kriv, jaz sem jo brcnil. Povrnil bom škodo, sosed!"

Razkačeni sosed pa ga ni prav nič poslušal. Z leskovko v rokah se je zapodil za Julčkom, ki je urno kot mačka preplezal ograjo. Le domačemu psu se je imel Julček zahvaliti, da ni okusil leskovke kot njegov prijatelj Rokec.

Nekaj dni je minilo, prijatelja Rokca pa še vedno ni videl.

„Tak, tako, sedaj se ne bo smel več družiti z menoj," si je dejal Julček, „pa še tako je bil tepen zavoljo mene. Nak, že posvetim sosedu!"

Vzel je svoj hranilnik, stopil k stricu v sobo, stresel kovance na mizo in dejal:

„Stric, to je za razbito šipo in za Rokca, nesite no tja, ali boste?"

Dobrodušni stric ga je le pogledal, prikimal, se rahlo nasmehnil in dejal:

„Bom, bom. Ti pa soseda pusti pri miru. Kar hitro vzkipi, potlej ima pa brž šibo v rokah."

„Nak, ne bom ga ne," si je dejal Julček. In ne bi bil Mišjakov Julček, če se mu ne bi kaj kmalu posvetilo.

Zvečer se je spravil na senik. Ko se je noč že skoro prevesila v prve jutranje ure, je Julček vzel že pripravljene zvonce, ki so jih sicer obešali živini, ko so jo vodili na gorsko pašo, in z njimi prav tiho smuknil v sosedov hlev. Krave so že stale, prežvekovale in ga dobrodušno gledale. Hitel je od ene do druge in že so imele vse na repih obešene zvonce. Julčku se je obraz razlezel v nasmeh. Odprl je še škatlo s sajami in jih razsul pred hlevskim pragom. Vsako kravo je tlesknil z roko, da so se vznemirile, sam pa je brž smuknil na varno.

Že se je pričel v hlevu pravcati direndaj. Krave so divje otepale z repi, zvonci pa so na vso moč bingljali in pozvanjali. Temu so se pridružile še kokoši, ki so pričele prestrašeno vreščati in se sem ter tja poditi po hlevu kot ponorele. Zajci so z nogami butali ob tla. Julček pa je v svojem skrivališču zadržal dih. Vrata so se treskoma odprla, v hlev je planil zbegani sosed, spodrsnil, se pobral in dimnikarju podoben buljil v otepajoče kravje repe ob oglušujočem ropotanju kravjih zvoncev. Ni vedel, ali ima prividе ali pa se vse resnično dogaja pred njim.

Vlado Firm

Naš dedek

Ej, naš dedek
je pozabil,
da nekoč
kot jaz je bil fantič,
da ubogal je bolj malo,
malo ali nič.
Da uganjal je prav take,
da je mamico jezil,
da potem jih od očeta
je kot jaz dobil.
Da hotel ni juhe jesti,
to je več kot res,
da ni maral v postelj zlesti,
ko nebo objela noč je
čez in čez.
Če zdaj jaz po hiši
dirjam in kričim,
če razbijam, da bežijo miši —
takrat dedek kislo se drži
in ušesa s prsti si maši.

Manko Golar

Naš zanimivi svet

■ Ko je človek prvič začutil potrebo po merjenju, je vzel za osnovo dolžino raznih delov svojega telesa, za težo značilno oblikovane skale, za čas pa menjavo dneva in noči.

■ Največja riba, kar so jih kdaj ulovili na trnek, je bil morski pes, dolg 5,10 metra in težak 1210 kg, ki je leta 1959 zgrabil za vabo na trnku v avstralskem zalivu Denial.

■ V prvi motociklistični dirki na otoku Man (kjer se zdaj vsako leto borijo najboljši svetovni dirkači za Tourist Trophy) je zmagal leta 1907 H. R. Fowler s povprečno brzino 58 km na uro; na mnogih vzpetinah tekmovalne steze si je moral pomagati s pedali.

■ Naloga solz ni samo, da skrbe za stalno vlažnost očesnega zrkla, ampak tudi ščitijo oko pred okužbo z mikrobi, ker vsebujejo neko baktericidno sestavino.

■ Leta 1849, ko so začeli meriti gore v Nepalu, so dali kasnejšemu Mountu Everestu ime „Vrh XV"; šele ko so tri leta kasneje preverjali izide meritev, so ugotovili, da imajo opravka z najvišjo goro na svetu.

■ V Hudsonovem zalivu na severovzhodu Kanade je mogoče opazovati polarni sij (fantastično svetlobo, ki nastane zaradi magnetnih pojavov v sončnih žarkih v visokih plasteh atmosfere) tudi do 240-krat na leto.

■ Rio de Janeiro stoji na 365 večjih in manjših gričih; najvišji je Corcovado, ki meri 700 metrov.

■ Ameriškega boksarja J. Striblinga so med leti 1922 in 1933 nasprotniki v ringu 127-krat knockautirali, torej povprečno skoraj vsak mesec enkrat.

■ Polo je na vzhodu znan že od 7. stoletja pred našim štetjem. Igrali ga niso samo moški, ampak tudi ženske. Beseda izhaja iz tibetanskega „pulu", imena za korenino vrbe, iz katere so izdelovali krogle za to priljubljeno igro na konjih.

■ Edino orožje žirafe so njena kopita, s katerimi deli izredno močne in nevarne udarce.

■ Še preden so v Sovjetski zvezi poslali v vesolje psico Lajko, so izstreljevali več kot 100 km visoko rakete s psi in drugimi živalmi, ki so se potem spustile na zemljo s padali. Ti poskusi so potem pripeljali do prvega uspešnega poleta Jurija Gagarina v vesolje.

■ V zvezni državi Maine v Združenih državah Amerike uradno še vedno velja odredba, po kateri je ob nedeljah prepovedano po radiu poslušati zabavno glasbo.

Kako je medved hruške tresel

Nekoč je zašel v nepriliko kmet Ljubenc na Plešivcu. Blizu hiše je v bregu rasla njegova stara hruška. Sadje je bilo že zrelo in kmet se je namenil, da bo hruško otresel. Tisto jutro pa je njegova soseda že zgodaj odšla po vodo. Šla je mimo hruške, in ker jo je nekdo tresel, je začela pobirati sadeže, rekoč:

„Očka, le tresite, jaz pa bom pobirala!"

Ko je napolnila predpasnik, se je hotela kmetu zahvaliti in je pogledala kvišku. Na drevesu je zagledala medveda. Zakričala je, spustila predpasnik, da so se hruške zakotalile po tleh, in odhitela v hišo klicat Ljubenca. Ta se je sicer hudo jezil, končno pa je dejal:

„Saj je vseeno, če tresem hruške jaz ali medved."

Nato je opazoval skozi špranjo pri vratih, kdaj bo medved nehal s tresenjem. Pod hruško so stale gare. Hruške so padale tudi nanje in se razletavale. Kmeta je bolelo srce, ko je videl, kako mu gre sadje v izgubo.

Medved je končno prenehal tresti hruško in zlezel z devesa. Ko je bil že na zadnji veji, se je ta nenadoma zlomila in medved je telebnil na gare. Gare so se premaknile in zdrvele po klancu navzdol v prepad. Medved je med vožnjo strašno rjul in posnemal človeške glasove.

Medved se je hudo potolkel. Bil je tako jezen, da je razbite gare do kraja razdejal. Od tega časa ni več hodil hruške trest, kmet pa je bil ob gare, ki jih pa ni več pogrešal.

(Slovenska narodna)

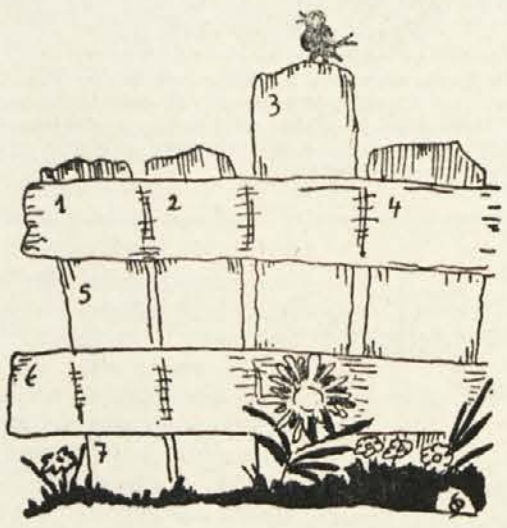

Križanka „Plot"

Vodoravno:

1 ograja (glej sliko)
5 maroga
6 nenadna smrt
7 predlog

Navpično:

1 načrt
2 listnato drevo (ki velja za simbol slovenstva)
3 ptica pevka
4 kradljivec

Dogodek na živilskem trgu

(ZAPISKI VESELEGA VRABČKA)

Ste že bili kdaj na glavnem mestnem trgu?

Kakšen hrup! Od zgodnjega jutra do poznega popoldneva se na njem zbira, preriva in pička na stotine ljudi iz vseh vetrov, ki prodajajo in kupujejo sladka orehova jedrca, rozine, ptičjo krmo, solato, jagode in kup drugih dobrot — skratka vse, kar ti srce poželi.

Kljub tolikšnemu bogastvu nismo vrabci pri rdečeličnih prodajalcih nič kaj priljubljeni. Komaj se jim približamo, da bi si vsaj malo privezali dušo, že začno na vso moč kriliti z rokami in nam groziti s: „Pššš! Pšššš! Pšššššš!" samo da bi nas pregnali. Toda na to se požvižgam. Komaj me za hip odpode, že priletim spet nazaj in nadaljujem z brskanjem. Lepo vas prosim, kako pa naj živim, če ne jem?!

Nekoč pa se je zgodilo nekaj, kar vam moram povedati. Sonce je pripekalo na vso moč. Čepel sem na vrhu konice zelenega sončnika in skozi nezakrpano luknjo v njem spremljal gibe debele branjevke, ki je z okornimi rokami zlagala večje število jajc na velik kup. Ob pogledu na njeno početje mi je kri kar zavrela. Sramota! Kakšna brezpravnost! Še nerojene ptice prodajajo kot sužnje!

Začutil sem, kako zaradi ogorčenja izgubljam oblast nad seboj. Prav gotovo bi storil kakšno nepopravljivo neumnost, če ne bi moje pozornosti pritegnilo razburjeno čivkanje v mogočni krošnji stare platane.

Komaj sem priletel tja, mi je že bilo vse jasno. Pri drevesu je stal neki prodajalec in ponujal mimoidočim naprodaj ljubko veverico, zaprto v tesno, iz močnih žic narejeno kletko. Ta veverica pa ni bila nihče drugi kot naša Košatka, prijateljica iz manjšega smrekovega gozdiča na koncu šolskega vrta.

Kako žalostno je gledala! S sklonjeno glavo, povešenimi tačkami in na tleh ležečim repom je bila živi kupček nesreče. Vedel sem, da jo moramo rešiti, pa naj stane kar hoče!

Na srečo je bil med drugimi pticami v krošnji tudi moj vrstnik Čivko. Hitro sem ga poklical k sebi in mu nekaj zašepetal na uho. Navdušeno je prikimal. Okrutnemu prodajalcu se še sanjalo ni, kakšno mu bova zagodla. Brezskrbno je žvižgal neko popevko in bobnal s prsti po deski, na kateri je stala kletka. Tudi ptiči v krošnji niso ničesar slutili. Vreščali so kar naprej in počeli takšen direndaj, da ni nihče nikogar več razumel.

Medtem sva s Čivkom že začela uresničevati mojo drzno zamisel. Padel sem na tla kot kamen in nemočno obležal. Koj nato je priletel Čivko in začel prestrašeno čivkati. Prodajalec je postal pozoren. Stopil je k meni, me pobral in položil v klobuk. Tedaj pa sem bliskovito skočil na noge, razprl krila — frrrrr — in že sem bil na visoki cestni svetilki! Čivko pa je švignil h kletki in s kljunom premaknil zapah.

Veverica je bila v hipu prosta. Skočila je iz kletke in se kot blisk pognala proti bližnjemu drevesu, prodajalec pa kriče za njo. V želji, da bi jo čimprej ujel, sploh ni pazil, kje teče. Spotaknil se je ob veliko košaro krompirja in priletel z glavo naravnost v škaf kislega zelja. Takrat je bila veverica že zdavnaj na varnem. V krošnji je zavladalo nepopisno veselje. Huraaa!

Ta podvig naju je s Čivkom proslavil skoraj po vsem svetu. In še nekaj: od takrat nama nikoli ne zmanjka orehovih jedrc. Preskrbi nama jih, kolikor le hočeva, hvaležna Košatka.

Od Beograda do Ivanjice (2)

Potovanje Koroškega partizanskega pevskega zbora po Srbiji

Piše Franci Rulitz

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Po prihodu v Arandjelovac smo v hotelu „Izvor" prejeli ključe za sobe, da se pred južino še malo oddahnemo. Mesto Arandjelovac leži v srcu Šumadije, 80 km od Beograda in ima okoli 20.000 prebivalcev. Vsako leto prireja Revija jugoslovanskih umetnosti v tem kraju številne pevske in instrumentalne koncerte, likovne in kiparske razstave ter pesniška branja. Vse to se dogaja pod geslom „Mermer i zvuci" (marmor in zvoki) celo poletje od julija do septembra. Meseca septembra je bil poleg koncerta KPPZ na programu še koncert za čembalo, prav tako je nastopil baletni ansambel Narodnega gledališča iz Beograda in slike so razstavljali umetniki iz Makedonije ter mladi grafiki iz Slovenije.

Potem ko smo lakoto utešili z izvrstnim kosilom, smo se še kratko spočili in nato sedli v vroči avtobus (ki nas je pred hotelom čakal in ga je ves čas sonce peklo), da bi si ogledali znameniti mavzolej Karadjordjevičeve dinastije v Topoli. Ko pa je naš šofer vklopil radio, smo ravno še čuli konec poročila o referendumu na Koroškem in veselilo nas je (čeprav so bile novice slabe), da Koroški Slovenci v tej deželi še nismo pozabljeni in da se naši prijatelji v daljnem Beogradu zavedajo naše borbe za narodnostni obstoj na Koroških tleh.

Ogled mavzoleja Karadjordjevičev

Vožnja do Topole ni trajala dolgo; kmalu smo se izkrcali iz avtobusa ob vznožju hriba Oplenac, ki se narahlo dviga nad Topolo. Na vrhu Oplenca stoji cerkev sv. Jurija, ki je istočasno zadnje počivališče pripadnikov dinastije Karadjordjevičev (opomba za tiste, ki glasno berejo: dj se izgovarja kakor dž, torej Karadžordže, Aranđelovac, itd.). Cerkev je dal zgra-

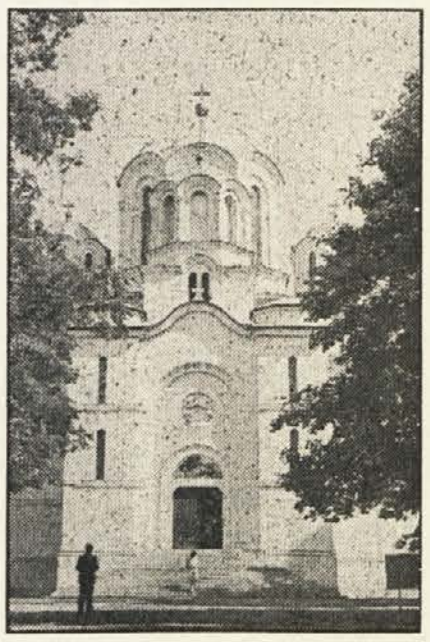

diti kralj Peter I. Gradbena dela so se začela leta 1912 in cerkev je bila v glavnem dokončana dve leti navrh. Med prvo svetovno vojno so demontirali zvonove in bakreno streho, tako da se je po vojni začelo obnavljanje in rodila se je zamisel, da bi stene pokrili z mozaiki v stilu starih srbskih samostanov. Veliko truda in še več denarja je bilo potrebno, da se je cerkev 1930. leta končno zasvetila v novem bliščU majhnih steklenih ploščah, ki sestavljajo dragocene mozaike.

Mozaiki prikazujejo dogodke iz Svetega pisma, svetnike, apostole in monarhe ter — tipično za pravoslavno umetnost — Kristusa Pantokratorja. Tla iz marmorja, ki so ga dobili iz Venčca, kraj, ki je oddaljen samo nekaj kilometrov od Topole in slovi po marmorju (ki ga je med drugim za svoja dela uporabljal tudi znani kipar Meštrovič). V glavnem prostoru cerkve so shranjeni ostanki samega Karadjordjeja in cara Petra I., v kripti pod cerkvijo pa počivajo nasledniki Karadjordjeja — torej Karadjordjeviči. V pojasnilo naj bo še povedano, da komplicirano ime Karadjordje ne pomeni ničesar drugega kakor „črni Jurij". Tale Djordje Petrovič (tako se glasi njegovo pravo ime) je imel namreč precej temno polt, tako da so mu Turki dali privzdevek „kara", torej „črni" (spomnite se Kara Ben Nemsija iz Karl Mayovih pustolovščin).

Karadjordje je bil vodja srbskega upora proti turški nadoblasti v začetku 19. stoletja. Za nekaj let je ozemlje okoli Topole uživalo vrednote svobode pod vodstvom Karadjordjeja, ki je s svojimi vojaki pregnal janičarje in druge osmanske vladarje. Po nekaj letih pa je močan turški naval spet uničil vsa upanja Srbov; Karadordje je moral zbežati v Avstrijo, nato dalje v Rusijo. Ko se je leta 1817 spet skrivaj vrnil v Srbijo, so ga zasačile turške čete in ga obglavile. Njegov sin Aleksander pa je pozneje postal knez

in priboril oblast v deželi dokončno svojim naslednikom.

Omamljeni od toliko pretresljive zgodovine in od sijajnih lepot mozaikov (in nenazadnje tudi od popoldanske vročine) smo se napotili nazaj v hotel. Tam so pevci popili nekaj hladne pijače in se nato dobili pri vaji. Po vaji se je bilo treba hitro preobleči (rdeče bluze, modra krila) in že so bili vsi pripravljeni za odhod na prvi koncert turneje. Šli smo kar peš, saj je oder bil na prostem v parku poleg našega hotela. Ker smo bili zgodnji, smo imeli še možnost, da si ogledamo že omenjeno razstavo likovnih del mladih slovenskih grafikov v „izložbenem paviljonu" zraven avditorija. O tem avditoriju pa je bilo rečeno, da sprejme lahko okoli 2000 gledalcev oziroma poslušalcev. Po pravici povedano — pri nastopu KPPZ jih je bilo znatno manj. Vendar pa so bili tisti, ki so prišli poslušat „Koruški partizanski pevački hor iz Celovca", navdušeni. Ljudem niso samo žarele oči, ko so poslušali pesmi, temveč je precejšen del občinstva celo premikal ustnice in v mislih spremljal besedila (v kolikor so bila znana).

„Koroške pesmi so žalostne"

Po končanem koncertu so pevci ponovno doživeli ljubeznivost in odkritosrčnost Srbov — cela vrsta poslušalcev se je osebno poslovila od pevcev in skoraj vsakemu posebej so stisnili roko in se zahvalili za prijetno a včasih tudi otožno petje; kajti (kakor je rekel povezovalec Jože Rovšek poslušalcem med koncertom): Koroška pesem je žalostna pesem. Da je petje žalostno, pa izvira iz razmer na Koroškem, saj se mi Koroški Slovenci zares nimamo kaj smejati.

Tudi o vseh drugih žalostnih stvareh je Jože pravil publiki. Govoril je poslušalcem o slavni zgodovini Karantanije, o manj slavnem plebiscitu in o neslavnem delovanju nemškonacionalnih sil na Koroškem.

Po zaključku koncerta nas je v hotelu čakala okusna večerja in nato mehka postelja. Baje je bila nekje v okolici hotela diskoteka, katere pa zaradi naporne avtobusne vožnje zmučeni pevci niso mogli najti. Tako so se vsaj vsi pošteno naspali.

(Se nadaljuje)

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 28. 9.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Kviz v rdeče-belo-rdečem — 11.20 Tom & Jerry — 11.45 Orientacija — 12.15 Inozemski magazin — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Don Kihot — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Primer za dva — 21.15 Modna revija — 21.20 Moda — 22.05 Šport — 23.05 Poročila.

SOBOTA, 29. 9.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Sram te bodi, Brigitte — 12.00 Nočni studio — 13.05 Poročila — 14.10 Cancan — 16.00 Iz parlamenta — 17.00 Poročila — 17.05 Jolly box — 17.30 Zgodbe o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Avstrija danes, z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Šport — 20.15 Trije severni medvedi — 22.00 Šport — 23.00 Poročila.

NEDELJA, 30. 9.: 9.30 Katoliška služba božja — 11.00 Ura tiska — 12.00 Šport — 13.00 Vizualna izobrazba — 15.00 Revolver za vsak slučaj — 16.35 Woody Woodpecker — 16.40 Listamo v slikanici — 17.00 Poročila — koroške deželnozborske volitve — 17.05 Tao Tao — 17.30 Prisilni pristanek — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Operni vodič — 19.00 Koroške deželnozborske volitve — 19.25 Govori župnik Richard Schwarzenauer — 19.30 Čas v sliki z deželnozborskimi volitvami — 19.50 Šport — 20.15 Raztrgani — 23.00 Jour fixe z Wolfgangom Krausom — 0.00 Poročila.

PONEDELJEK, 1. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 TV kuhinja — 10.00 Šolska TV — 10.30 Mini krila in kronski juveli — 12.00 Iz parlamenta — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Muppets-Show — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 živalski svet — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.16 Sam proti mafiji — 22.20 Ključ k preteklosti — 23.05 Poročila.

TOREK, 2. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Bolnica ob robu mesta — 11.20 Ponedeljski šport — 12.15 Slike iz Avstrije — 12.40 Šiling — 13.15 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke — 17.30 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Holmes & Yoyo — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Poročila in ozadja — 21.15 Sam proti mafiji — 22.15 Svetilnik — 23.40 Poročila.

SREDA, 3. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Francoščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Revolver za vsak slučaj — 12.05 Secret squirrel — 12.10 Poročila in ozadja — 13.00 Poročila — 17.00 Poročila — 17.05 Rumena žoga — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pisarna, pisarna — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes, z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Učitelj — 21.15 Šport in poročila.

ČETRTEK, 4. 10.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska TV — 10.30 Nickelodeon — 17.00 Poročila — 17.05 Za predšolske otroke 12.15 Klub seniorjev — 13.00 Poročila — — 17.30 Vagabund — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kako zahodnjaški je vzhodni blok? — 21.15 Sam proti mafiji — 22.20 Glasbena scena 84 — 23.05 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 28. 9.: 17.30 Vizualna izobrazba — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Waltoni — 19.15 Jesen v Tessinu — 19.30 Čas v sliki — 20.15 „In tvoja ušesa bodo naredila oči" — 21.15 Čas v sliki in politika v petek — 22.05 Zadnja utrdba — 23.25 Poročila.

SOBOTA, 29. 9.: 15.00 Dva krat sedem — 15.25 Jesen v Tessinu — 15.30 Union gala 1984 — 16.15 Šport — 17.00 Proti vetru — 17.45 Kdo me hoče? — 18.00 Tedenski pregled — 18.25 Nogomet — 19.00 Trailer 19.30 Čas v sliki — 20.00 Novo v znanosti — 20.15 Brigitte Bardot — takšna kot je — 21.15 Zima bolnika — 22.15 Poročila — 22.20 Kaplan August Patero odgovarja — 22.25 Večer brez alibija — 23.55 Poročila.

NEDELJA, 30. 9.: 17.30 Začelo se je pred dvema milijonoma leti — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Waltoni — 19.15 Jesen v Tessinu — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Bolnica ob robu mesta — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Šiling — 22.20 Ekspres stotnika Ryana — 0.10 Poročila.

PONEDELJEK, 1. 10.: 17.30 Orientacija — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Waltoni — 19.15 Jesen v Tessinu — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dallas — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

TOREK, 2. 10.: 17.30 Orientacija — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Waltoni — 19.15 Jesen v Tessinu — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dallas — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

SREDA, 3. 10.: 17.30 Dežela in ljudje — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Waltoni — 19.15 Jesen v Tessinu — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Wagner — 21.10 Novo v kinu — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Kulturni žurnal — 22.30 Isao Tomita — vesolje — 23.30 Pasanti — 0.15 Poročila.

ČETRTEK, 4. 10.: 17.30 Šolska TV — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Revolver za vsak slučaj — 19.30 Glasbeni skedenj — 21.08 „Slamnati vdovec" — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

LJUBLJANA

PETEK, 28. 9.: 8.50 TV v šoli — 17.05—23.40 Teletekst RTV Ljubljana — 17.20 Poročila — 17.25 Domači ansambli: Ansambel Vilija Petriča — 17.55 Jack Holborn, zahodnonemška mladinska nadaljevanka — 18.25 Obzornik ljubljanskega območja — 18.40 Znanstveno tehnični film — 19.20 Cikcak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 19.57 Propagandna oddaja — 20.00 Angleška dokumentarna serija — 20.55 Ne prezrite — 21.10 Proti vetru — Drevo svobode, avstralska nadaljevanka — 22.00 Dnevnik — 22.15 Laura, ameriški film.

SOBOTA, 29. 9.: 7.45—11.30 in 15.45—23.15 Teletekst RTV Ljubljana — 8.00 Poročila — 8.05 Ciciban, dober dan — 8.20 Jeklenec, lutkovna serija — 8.40 Smogovci, otroška serija — 9.10 Skrivnostni svet Arthurja Clarka, angleška dokumentarna serija — 9.35 Človekovi možgani: Spomin, angleška dok. serija — 10.25 Ljudje in zemlja — 11.25 Poročila — 16.00 Poročila — 16.05 Sultan Murat IV., turška nadaljevanka — 16.55 Nogomet, kvalifikacija za SP 86 Jugoslavija : Bolgarija, prenos — 18.50 Čudeži narave: Kondorjeva obala — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Nocoj iz Cankarjevega doma — 21.15 Zrcalo tedna — 21.35 Veliki mojster, poljski film — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 30. 9.: 9.05—13.05 in 13.45—22.20 Teletekst RTV Ljubljana — 9.20 Poročila — 9.25 Živ žav, otroška matineja — 10.10 Jack Holborn, zahodnonemška mladinska nadaljevanka — 10.40 Prevzetnost in pristranost — 11.35 625, oddaja za stik z gledalci — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Poročila — 14.00 Prisluhnimo tišini, oddaja za slušno prizadete — 14.45 Mostovi — 15.15 TV teka 1960—1962: Zabavnoglasbene oddaje — 16.15 Poročila — 16.20 Moja draga Klementina, ameriški film — 17.55 Športna poročila — 18.10 Letniki 1960—1970 — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Balkan ekspres, nadaljevanje in konec — 21.00 Iz črnogorske kulturne zakladnice: Samostan na Savini — 21.45 Športni pregled — 22.15 Poročila.

PONEDELJEK, 1. 10.: 8.50 TV v šoli — 17.05—22.20 Teletekst RTV Ljubljana — 17.20 Poročila — 17.25 Smogovci, otroška nadaljevanka — 17.55 Informatika, izobraževalna oddaja — 18.25 Podravski obzornik — 18.40 Pet minut za rekreacijo — 18.25 Pop godba: Novi rock 84 — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Ljubezni, TV drama — 21.05 Studio 2 — 22.05 Dnevnik.

TOREK, 2. 10.: 9.00 TV v šoli — 16.20—22.35 Teletekst RTV Ljubljana — 16.35 Šolska TV: Kemija — plini, Slikarstvo — analiza svetlobe — 17.35 Poročila — 17.40 Jeklenec, lutkovna serija — 17.55 Republiška revija mladinskih pevskih zborov — Zagorje 84 — 18.25 Zasavski obzornik — 18.40 Pisani svet: Veliki in mali — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Citadela, angleška nadaljevanka — 20.55 Aktualno — 21.40 Dnevnik — 21.55 Zlata ribica, baletna oddaja.

SREDA, 3. 10.: 8.45 TV v šoli — 17.50—23.10 Teletekst RTV Ljubljana — 18.05 Poročila — 18.10 Ciciban, dober dan — 18.25 Dolenjski obzornik — 18.40 Mozaik kratkega filma — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Večer športnih in turističnih filmov — Kranj 84 — 22.00 Dnevnik — 22.10 Omizje.

ČETRTEK, 4. 10.: 8.50 TV v šoli — 16.35—23.00 Teletekst RTV Ljubljana — 16.50 Šolska TV: Kemija — plini, Slikarstvo — analiza svetlobe — 17.50 Poročila — 17.55 T. Seliškar: Bratovščina sinjega galeba, mladinska nadaljevanka — 18.25 Obalno-kraški obzornik — 18.40 Obramba in samozaščita — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Tednik — 21.05 Martin Luther, nadaljevanje in konec — 22.40 Dnevnik.

ORF — KOROŠKI RADIO
Slovenske oddaje

PETEK, 28. 9.: 14.10 Obzornik — Domača imena — Veselo naokrog.

SOBOTA, 29. 9.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 30. 9.: 7.05 Duhovni nagovor — Voščila.

PONEDELJEK, 1. 10.: 14.10 Obzornik — Zborovska glasba.

TOREK, 2. 10.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Obzornik — Jazz za vas.

SREDA, 3. 10.: 14.10 Obzornik — Da jih ne pozabimo — Za starejše letnike.

ČETRTEK, 4. 10.: 14.10 Obzornik — Literarno-glasbena oddaja.

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.

Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprechter-Straße 19/IV, tel. (0 42 22) 54 0 42, teleks 422086 sndk a

Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. (0 42 22) 32 5 50.

Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Bravo SAK: 2:1 v „Selskem peklu“

DSG SELE : SAK 1:2 (1:1)
Sele (pod Košuto), 800, Latzin
Gole: Travnik (21.) oz. Velik (15.) in Raczinsky (70.)

Po zmagi v derbiju osmega kola se je SAK vsaj malo otresel nasprotnikov in vodi s točko naskoka pred prej ko slej neverjetno močnim novincem iz Weitensfelda (1:1 doma proti Velikovcu) in celovškim Annabichlom (2:0 v Šmihelu). Št. Andraž zmagal že četrtič(!) zapored (tokrat povsem nepričakovano 2:1 v St. Leonhardu), sredinca Dobrla vas in Volšperk med seboj igrala 0:0, KAC-u pa je uspela prva zmaga (3:0 v celovškem derbiju proti Žrelcu). Liebenfels doma remiziral (1:1 proti Borovljam), a je še zmeraj zadnji.

Dvoboj Sele : SAK, ki so ga nemški časopisi vedno spet označevali „Slowenenderby“ in „Bruderderby“, je preteklost. V prvem slovenskem derbiju so Selani že pred nekaj tedni v Šmihelu podlegli 0:2, tokrat — v drugem — pa pravtako proti SAK Celovec v Selah pod Košuto 1:2. Zgleda, da jim derbiji ne ležijo . . .

Selani so nastopili v najmočnejši zasedbi, samo branilec Vrhovec, ki je menda zbolel, je izpadel. Njega je uspešno nadomestil Golec — tretji

legionar kot zadnja rezerva. Nasprotnik iz „Celovca“ je glede postave pred tekmo imel znatno več problemov, ker je sprva bilo poškodovanih kar šest nogometašev. Na srečo se je to vsaj v tolikšni meri spremenilo, da je SAK v nedeljo ob 11.15 uri — malce nenavaden čas — začel tekmo s „samo“ dvema standardnima igralcema manj (Ratajec in Polanšek). S tem, da je izpadel Ratajec, je po dolgem branil spet golman Igor Mrkun. Napadala sta Marjan Velik in Jožko Gregorič, sredino pa so zasedali Jovičevič, Raczynski, igralec-trener Jagodič in Woschitz oziroma Urban. Obrambna vrsta je ostala nespremenjena.

Tekma sama se je odvijala najprej v sredini igrišča, šele ko se je polegla trema igralcev, je nastala zanimiva in kvalitetna igra. Prvi polčas, v katerem sta obe moštvi dali po en gol — Velik iz prostega strela za SAK in Travnik, ki je podaljšal kot, za Selane — je bil izenačen, drugi popolnoma v rokah Slovenskega atletskega kluba. Roman Raczynski se je predvsem v drugih petinštiridesetih minutah čisto razigral in dal prekrasen in še kako pomemben gol za SAK. V teh trenutkih so se domačini le težko ubranili SAK-navalov. Sodnik Latzin, sicer odličen, iz neznanih razlogov ni priznal Raczynskijevega drugega gola in odlični selski vratar Užnik sta rešila „fante izpod Košute“ pred višjim porazom. Načelno je treba pohvaliti vse „sakovce“, ki so tekmo vzeli resno in se borili do zadnjega. Boljši je zmagal.

Postava SAK: Mrkun; Sadjak, Stern, Kreutz, Lampichler; Woschitz (Urban), Jagodič, Raczynski, Jovičevič; Velik, Gregorič.

Postava Selanov: Užnik; Oraže, Jakopič, Čertov, A. Doujak; Fera, Golec, Olip; Hobel, Travnik, Hribernik (F. Doujak).

Mnenja

Igralec-trener Jagodič (SAK):
„Vedel sem, da bo težka tekma. Boljši smo bili, zato gre zmaga v redu.“

Marjan Velik (kapetan SAK):
„Pri mojem golu sem imel malo sreče, toda naposled so le to imeli Selani — kljub porazu!“

Roman Raczynski (SAK):
„Zelo me veseli, da sem dal odločilni gol, še bolj pa to, da smo zmagali. Za osvojitev titule važni dve točki.“

Justin Polanšek (SAK, kot gledalec):
„Naša ekipa je igrala dobro in predvsem zelo disciplinirano. Rezultat sam ne pove, da je bil SAK za razred boljši.“

Igralec-trener Fera Jože (Sele):
„Borili smo se do zadnjega, vendar je bil SAK nadmočen nasprotnik. Prepričan sem, da bo to moštvo igralo drugo leto spet v koroški ligi.“

Ivan Olip (selski funkcionar):
„Želel sem si neodločen izid, da bi bilo za vsakega malo. SAK je bil pod Košuto doslej najboljši selski nasprotnik.“

Selski blagajnik:
„SAK je osvojil obe točki, mi pa lepo vsoto denarja!“

IZID 8. KOLA:

DSG Sele : SAK	1:2 (1:1)
ASKÖ Šmihel : ASV	0:2 (0:0)
Dobrla vas : Volšperk	0:0
Žrelec : KAC	0:3 (0:1)
St. Leonhard : Št. Andraž	1:2 (0:1)
Weitensfeld : Velikovec	1:1 (1:0)
Liebenfels : Borovlje	1:1 (1:0)

Šmihelčani mojstri v zapravljanju šans!

ŠMIHEL : ASV 0:2 (0:0)
Šmihel, 150, J. Ebner
Gole: Kummer (58.), Grabmeier (85.)

Po slabih rezultatih je igralec-trener Mack postavil celo moštvo na glavo. Vrhu tega je še sam obul čevlje in takoj pokazal, da je še vedno kvaliteten nogometaš. Spremembe so poživile igro tako zelo, da so bili Šmihelčani ta dan zelo nevarni in napadalni. Žal je to bilo premalo za uspeh, kajti manjkalo je še nekaj — sreča! Domačini so ves čas gospodarili na igrišču, imeli so izredne priložnosti, a gol jim ni in ni hotel uspeti. Nekajkrat je žoga šla za las mimo gola, dvakrat na prečko in ko je legionar Mijatovič končno „odrešil“ nestrpne gledalce, je bil na vrsti sodnik! Ni priznal gola, ker je menil, da je bil strelec v nedovoljenem položaju. Kake slabe četrt ure v drugem polčasu pa je prišlo to, kar mora priti — maščevanje. Konkretno: če ne izkoristiš sam svojih šans, potem jih bo nasprotnik in če se mu nudi ena sama. Najprej so Šmihelčani ponovno zapravili izredno priložnost za gol in potem je bilo tako daleč: iz nenevarne distance so nasprotniki izvedli prosti strel, a se je žoga nesrečno odbila in padla pred noge prostemu Kummerju, ki jo je takoj poslal v mrežo — 0:1! Domači nogometaši so se slednjič povzpeli in bili že blizu izenačenja, toda v hektiki je drugi legionar izgubil živce in bil izključen. Z igralcem manj so bili domačini seveda nemočni in Celovčani so pet minut pred koncem zabili celo še drugi gol in zmagali srečno 2:0. To je bil drugi zaporedni poraz Šmihelčanov na domačih tleh.

Postava: Guetz; Krausler, Šuler, Lopinsky, Mack; Vrhnjak (Pajenk), Motschnig, Mijatovič; Krištof, Blažej, Buchwald.

NAJBOLJŠI STRELCI

8	Kummer (ASV)
6	Stückler (Volšperk)
5	Polanšek (SAK) . . .
4	Velik (SAK), Hobel (Sele) in Krištof (Šmihel) . . .
3	Raczynski, Jovičevič (oba SAK)...
2	Ratajec (SAK), F. Doujak, Travnik (oba Sele) . . .
1	Urban, Luschnig (SAK), Fera (Sele) . . .

VZHODNA PODLIGA

1.	**SAK**	8	6	2	0	19:5	14
2.	ASV	8	6	1	1	13:5	13
3.	Weitensfeld	8	5	3	0	14:7	13
4.	Velikovec	8	3	3	2	14:9	9
5.	Št. Andraž	8	4	1	3	12:14	9
6.	St. Leonhard	8	3	2	3	19:15	8
7.	Dobrla vas	8	2	4	2	13:11	8
8.	Volšperk	8	1	4	3	13:13	6
9.	**Sele**	8	2	2	4	10:11	6
10.	KAC	8	1	4	3	11:16	6
11.	**Šmihel**	8	3	0	5	12:19	6
12.	Borovlje	8	1	4	3	8:16	6
13.	Žrelec	8	2	1	5	5:12	5
14.	Liebenfels	8	0	3	5	7:17	3

Manjšine - bogastvo Evrope, dokumentarna TV serija

V petek 5. oktobra ob 20. uri se bo v ljubljanski televiziji začela dokumentarna serija z naslovom — „MANJŠINE — BOGASTVO EVROPE“. Ta dokumentarna serija (skupno bo pet oddaj) je rezultat sodelovanja štirih televizijskih postaj — avstrijske ORF, italijanske RAI, švicarske RTSI in TV Novi Sad.

Gre za enega največjih in najizvirnejših projektov mednarodnega sodelovanja TV Ljubljana, katerega namen je spodbuditi širše mednarodno zanimanje za problematiko narodnostnih manjšin, za spodbujanje reševanja njihovih odprtih vprašanj in za pospeševanje pretoka informacij o tem. Niz petih oddaj bo TV Ljubljana predvajala ob petkih. 5. oktobra bo na sporedu prva oddaja z naslovom „ONKRAJ MURE“. To je dokumentarna oddaja o Madžarih v Prekmurju, ki so jo pripravili avtorji z RAI.

„JEZIK SRCA — JEZIK KRUHA“? je naslov druge oddaje, ki bo na sporedu 12. okt. in bo spregovorila o Retoromanih v Švici. Oddajo so pripravili: avtor scenarija Boris Bergant, sodelavka Sonja Šalehar, režiser Božo Vranešič (vsi TV Ljubljana), strokovni svetovalec dr. Clamens Pally, kameraman Bottinelli in tonski mojster Pierro Delorenci (s strani RTSI).

19. oktobra bo na sporedu tretja oddaja z naslovom NEMA PROBLEMA, kjer bo govor o Hrvatih na Gradiščanskem. Reportažo so posneli spomladi 1984 sodelavci RTSI Lugano: Paolo Lehner (režiser) in Enrico Morresi (urednik, s tehničnim sodelovanjem gradiščanskega studia ORF.

Četrto oddajo iz cikla „Manjšine — bogastvo Evrope“ z naslovom „MI SMO TUKAJ“ je pripravila TV Novi Sad, na sporedu bo 26. oktobra, pripoveduje pa o življenju slovenske manjšine v Italiji zadnjih trideset let. Pripravili so jo: avtorica Dada Tot, režiser Vladimir Živkovič, urednik Duško Bogdanovič ter tehnična ekipa RAI Trst, ki jo je vodil snemalec Fulvio Gorani. Zadnja, peta oddaja (na sporedu 2. novembra) je poročilo ORF deželnega studia Gradiščanske o Vojvodini — „POKRAJINI ŠTIRIDESETIH NARODOV“. Avtor oddaje je Helmut Andics.

●

Dokumentarna serija „Manjšina — bogastvo Evrope“ v avstrijski televiziji se bo začela v torek 6. nov. 1984 v 2. progr., vsakokrat ob 22.05 uri.

NOGOMETNI TERMINI

v soboto 29. sept. 1984
16.00 **SAK — St. Leonhard** na Koschatovem igrišču
16.15 KAC — DSG Sele na KAC igrišču

v nedeljo 30. sept. 1984
15.45 Borovlje — Šmihel v Borovljah

Mladinci treh dežel tekmovali v Celovcu

Na koncu preteklega tedna so se v Celovcu pomerili mladinci iz Furlanije-Julijske krajine, Slovenije in Koroške v sedmih športnih panogah. To športno srečanje mladincev je bilo že enajsto po vrsti, naslednje leto bo v Postojni. Udeležilo se ga je skoraj 300 mladih športnic in športnikov. Smisel prireditve je, da se mladi tekmovalci (do 15 let) vsako leto med seboj bolje spoznajo, saj imajo ob tej priložnosti možnost, da se seznanijo z drugimi kulturnimi in družbeno-političnimi sistemi.

Ni skrivnost, da v naših šolah mladi ljudje nimajo prave podpore, če se želijo intenzivno ukvarjati s kakšno športno panogo (razen eventualno z nogometom). Zato se je koroška ekipa opirala predvsem na posamezne talentirane športnike. Vsi so torej pričakovali dvoboj med moštvi Furlanije-Julijske krajine in SR Slovenije. Ker pa je istočasno bilo v Italiji državno pdvenstvo za mladince v atletiki, je italijanska ekipa nastopila v Celovcu zelo oslabljena. Zmagala je edino v košarki. Slovenci so zmagali v atletiki, rokometu, namiznem tenisu in streljanju, Koroščí so bili najboljši v tenisu in sabljanju.

Pokažimo več zanimanja za ohranitev avtohtonih imen

Ime Ljubeljska dolina na severni strani Karavank ni avtohtono krajevno ime, marveč prevod iz nemškega Loibltal. Dolina od Sopotnice proti avstrijsko-jugoslovanski meji se po domače imenuje Brodi, v Brodeh, prebivalci pa so Brojani. Nehote se vprašamo, od kod to ime. Pokojni dr. Josip Šašel, rojen v Slovenjem Plajberku in izvedenec za krajevna, ledinska in gorska imena, razlaga to ime sledeče: „To je staro zgodovinsko ime, ki izvira še iz časov, ko še ni bilo ljubeljske ceste, ko so tod skozi še potovali peš in tovorili blago na hrbtih živine, po tej cesti pa so morali Ljubeljsko Borovnico večkrat prebroditi, torej od tega Brodi.“

Ker smo zgoraj omenili Sopotnico, naj spregovorimo še o tem imenu. V nemških zemljevidih je ta kraj označen z dvema imenoma — Sapotnitza in Kl. Loiblpaß. Znani slovenski topograf Rudolf Badjura je trdil, da je Sopotnica deber (tesen), kar pa je dr. Šašel ovrgel in to upravičeno. Sopotnica je vsekakor višinski zaselek s hišami: Sapotnjak, Kozanjak, cerkvica sv. Magdalene in kasarna pod Čepo.

Predno so speljali cesto preko Sopotnice (preko Hudičevega mostu pod Sopotnico) je v 16. stoletju vodila pot v Brodi preko Pošine in prelaz tam gori imenovali Mali Ljubelj (Parvus Levuel). Takrat, to je pred zgraditvijo vozne ceste, se je potok, ki priteče skozi mnoge tesni iz Podna (Jizarca na Podnarjevem polju) v Ljubeljsko Borovnico, res imenoval Sopotnica. Predstavljati si moremo veliko taborišče delavcev ob „Sopotnici“, ki so gradili Hudičev most in v navpično steno cesto. Med graditelji je bilo tudi mnogo domačinov in ti so ime od potoka prenesli na selišče in poznejše hiše, na katerih je obviselo. Ime „Mali Ljubelj“ pa so po izgradnji ceste samo Nemci prenesli od Pošine na Sopotnico, vendar gre ime Kleiner Loibl vedno bolj v pozabo in prevladuje Sapotnitza.

Ko smo že pri Sopotnici, ne moremo mimo tega, da ne bi omenili slapa Šum-a, nemško Tschaukofall. Nahaja se v globeli pod Pošino, skozi katero buči potok Žabnica (nekdanja Sopotnica), nemško Bodenbach. Žabnica se v teh globelih prebija po številnih kaskadah in slapovih do sotočja z Ljubeljsko Borovnico. Le-ta tvori od tam naprej proti severu eno najlepših sotesk, ne le v Karavankah, marveč tudi v Avstriji, imenovano Čepa. To ime je Čepa dobila po skalnati glavi Čepa vzhodno nad Sopotnico, ki so jo pred zadnjo vojno izgradili v trdnjavo, da bi zaprla ljubeljsko cesto.

Pa pojdimo še bolj na zahod v pogorje naše Jepe, ki je v zemljevidih označena kot Kepa ter nemško kot Mittagskogel. Za ta vrh imamo kar tri slovenska imena; kot že omenjeno Kepa, Jepa in Kom. Od teh treh imen je po vsej verjetnosti najmlajše ime Kepa. Katero ime je sedaj starejše Kom ali Jepa? Šašel trdi, da je najstarejše ime Kom (narečno Kum, na Komê). Prebivalci pod Kepo ob Baškem jezeru in na spodnji Zilji pa ji pravijo Jepa. To ime je na Koroškem najbolj razširjeno, nanj spominja tudi ime Slovenskega prosvetnega društva „Jepa-Baško jezero“ v Ločah. V Zvrhnjem Rožu in delno na Gurah pa Kepo imenujejo Kum. Šašel podkrepljuje svojo tezo, da je Kum najstarejšega izvora s tem, da omenja predvrh uradne Kepe, Komnico (Türkenkopf). Prav tako pa se mi, današnja generacija, lahko sklicujemo na gorski imeni planina Jepca (1611 m) in Jeptzasattel (1438 m). Vsekakor je najbolj znano ime za Kepo le Jepa.

Ko smo že v pogorju Jepe, mi Koroščí se držimo tega imena, naj še omenimo Gračenico (Gratschenitzen). Le-ta je gorski hrbet zahodno od Podroščice, ki se vleče do Grla, ozke špranje vzhodno od Arihove peči. Preko Grla od časa do časa, če je veliko deževja, pridere voda v obliki slapa, ki ga domačini imenujejo Kolovrat (korat). Najvišjo točko tega gorskega hrbta imenujemo Vrh Gračenice ali Gračence, dolino južno za tem vrhom pa Zagračenico ali Zagračenco, skozi katero teče Bistrica, ki zbira vode iz vzhodnega pobočja Jepe. Pri Klomah priteče iz doline Rdečice v Bistrico Privilščica (in ne Rdečica, Rdečica se imenuje vzhodno pobočje Resmance), pri Taboru (začetek železniškega predora) pa še potok Rožica (Rosenbach).

Pa naj še spregovorimo o 1944 m visoki Kočni. To je čokata gora, ki je znana tudi z imenom Struška. To ime Struška se je pojavilo v vodiču Karavanke Stanka Klinarja, češ da je to koroški naziv za to goro. Upam se trditi, da je vsekakor bolj znano ime Kočna kot pa Struška. Že ime prosvetne organizacije v Svečah pod to goro — Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ — je prepričljiv dokaz, da Struška med koroškimi Slovenci nima šanse, da bi se uveljavila. Kočna je pojem ne samo za koroške Slovence, marveč tudi za nemško govoreče koroško prebivalstvo, ki to goro imenuje Bärentaler Kotschna. Tudi v člankih obeh slovenskih tednikov na Koroškem nismo kedaj zaznali imena Struška, pač pa vedno Kočna, in pri tem naj bi tudi ostalo.

Beseda Kočna se izvaja iz oblike „kotjina“. Tako pravi Šašel in nadaljuje: „Tako v Grintavcih, kakor tudi ob naši Kočni so se izviri potokov (tu zlasti Velike Suhe) tako globoko in ostro zajedli v njeno strmo vznožje in pobočje, da je to vzbujalo pozornost in domišljijo ljudstva. Predmetni izviri Velike Suhe se imenujejo „Koti“, mogoče prej kedaj tudi „Kotine“, iz česar je lahko nastalo ime Kočna predvsem za prelaz na vrhu, od tega pa se je preneslo na sosedno goro . . .“

Topografija ali krajepisje je nauk in spretnost, ki se ukvarja z opisovanjem krajev, nomenklatura pa z imenoslovjem. Oboje bi bilo potrebno obvladati vsaj v najosnovnejših oblikah, kajti vsi vemo, da so naša avtohtona imena nekaterim trn v peti. Ohranimo jih in ne dopuščajmo, da bi jih potujčevali. Vzemimo to bolj resno.

Že večkrat smo v našem listu pisali o nomenklaturi gorskih, krajevnih in ledinskih imen in to vsekakor z željo, da bi pri bralcih vzbudili več zanimanja za to zbiranje tega pomembnega narodnega blaga. Ne bodimo brezbrižni, če nam potujčujejo naša domača imena. V prepričanju, da so med bralci, glede teh imen, razne pripombe in pomisleki, prosimo, da nam jih sporočite, da tako skupno sodelujemo v prizadevanju, ohraniti zanamcem avtohtona slovenska krajevna imena, ki so na žalost pod silo razmer zelo ogrožena, da pridejo v pozabo.

PL

IŠČEMO SODELAVKO

Znanje obeh jezikov obvezno, strojepisje in stenografija.
Takojšen vstop možen.
Prosimo za telefonski poziv:

INTRADE
Zunanjetrgovska družba
9020 Celovec, Paradeisergasse 9
Tel.: 0 42 22 - 57 0 88-0

Grožnje Kukovici

(Nadaljevanje z 2. strani)

narodnostnih predstav, predvsem pa mu je grozilo s smrtjo. V vsej svoji perverznosti nas spominja na fašizem.

Dobesedno iz grozilnega pisma (z vsemi napakami): „Weißt du schon, du wirst in Kürze einem Verkehrsunfall haben und smrt. Was wird mit deinem Kadaver geschehen? dein schwanz wird zu cevapcici verarbeitet und einem slovenen als leckere speise serviert. die sonstigen fleischlichen angelegenheiten werden zu Krainer würsteln gemacht, und in slowenischen gasthäusern verkauft. was übrig bleibt kommt in den ofen und wird verbrannt und als kunstdünger auf einen slowenischen acker gestreut, damit keine reliquien übrig bleiben. Die fleischarbeit wird von einem slowenischen Fleischer produziert, es bleibt keine spur mehr zurück. dann kannst du in der hölle mit dem Tito kartenspielen. als Titogardist gehörst eigentlich früher noch in einem schweinstall gesperrt, damit du fetter wirst. daß du so ein rindvieh bist, weiß sogar der pfarrer; du bekommst keine lossprechung, weil du ein kommunist bist. In einem flugblatt hast du sogar den titel Meerschweindl bekommen . . .“

Ravnatelj Kukovica je grozilno pismo seveda najavil na žandarmeriji v Dobrli vasi. Bo storilca ulovila?

Vsakdo, ki se mu pa taka zadeva ne zdi resna, pa naj se zamisli v to, kako bi mu bilo pri srcu, če bi sam bil tarča tako podlih napadov!